

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE
Fakulta bezpečnostně právní
Katedra kriminální policie

Organizovaná kriminalita v České republice
Bakalářská práce

Organized crime in the Czech Republic
Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Ing. Vratislav DVOŘÁK, Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Valérie ŠEBKOVÁ

PRAHA
2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 9. 3. 2022

.....

Valérie Šebková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Ing. Vratislavu Dvořákovi, Ph.D., za vedení mé bakalářské práce a poskytnutí připomínek a rad během jejího vypracovávání.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá organizovaným zločinem na území České republiky. První část obsahuje jeho definici, charakteristiku a formy. Druhá část se zabývá bojem s organizovaným zločinem a prostředky určenými k potírání tohoto typu trestné činnosti, zároveň také jeho historií a současným stavem v zemi.

Klíčová slova

Organizovaná kriminalita, organizovaná zločinecká skupina, formy kriminality, drogová kriminalita, boj s organizovaným zločinem

Annotation

This bachelor thesis deals with organized crime in the Czech Republic. First part contains its definition, characteristic and forms. The second part deals with fighting and means of combating this type of crime, as well as its history and current situation in the country.

Key words

Organized crime, criminal organization, forms of crime, drug criminality, fight against organized crime

Obsah

ÚVOD.....	7
1. VYMEZENÍ PROBLEMATIKY ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY A S NÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ	9
1.1. Organizovaná kriminalita.....	9
1.2. Subjekty páchající skupinovou trestnou činností	10
1.2.1. Příležitostná skupina pachatelů	11
1.2.2. Parta	11
1.2.3. Organizovaná skupina	12
1.2.4. Organizovaná zločinecká skupina	13
1.2.5. Pachatel organizované kriminality jako individuální jedinec.....	13
1.3. Korupce a ostatní doprovodné činnosti	14
1.4. Nelegální a kriminální ekonomika.....	16
1.5. Výnosy z trestné činnosti a jejich legalizace	17
2. VYBRANÉ FORMY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	21
2.1. Drogová trestná činnost.....	21
2.2. Hospodářská organizovaná kriminalita.....	23
2.3. Obchodování s lidmi, převaděčství.....	24
3. BOJ S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM	27
3.1. Preventivní opatření	28
3.2. Právní nástroje	29
3.2.1. Trestní zákoník	29
3.2.2. Zákon o Policii České republiky	30
3.2.3. Trestní řád	31
3.3. Institucionální nástroje České republiky	32
3.4. Mezinárodní spolupráce	34
4. STAV A VÝVOJ ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY NA NAŠEM ÚZEMÍ.....	36
4.1. Historie organizovaného zločinu.....	36
4.2. Devadesátá léta 20. století.....	38
4.3. Stav a trendy současného organizovaného zločinu	41
5. ZÁVĚR.....	46
6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50

7. SEZNAM TABULEK, GRAFŮ	55
8. PŘÍLOHA – DOTAZNÍK	56

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá organizovanou kriminalitou v České republice. Toto téma bylo zvoleno kvůli své zajímavosti a aktuálnosti. Jedná se o jev představující vysokou společenskou nebezpečnost, proto je potřeba neustále zvyšovat povědomí občanů o této problematice, a to nejen z hlediska ochranného, ale i z hlediska preventivního. Zároveň je nutno podotknout, že *organizovaná kriminalita v České republice* je skutečně rozsáhlé téma, které rozhodně nelze shrnout do jedné bakalářské práce; proto ani tuto práci nelze považovat za text, který dokáže čtenáře dokonale seznámit s tímto společensky škodlivým jevem. Jedná se spíše o stručný exkurz do tématu a nastínění hlavních problémů s ním spojených. Organizovaný zločin samozřejmě nemá pouze lokální podobu, je globálně propojený a funguje na mezinárodní úrovni. Z tohoto důvodu je nutné nechávat ho pouze jako problém týkající se našeho území, ale naopak jej musíme vnímat komplexně.

Struktura bakalářské práce je sestavena následovně: po **úvodu** následuje **první kapitola** obsahující popis a charakteristiku organizované kriminality a vysvětlení hlavních pojmů, s nimiž se v této oblasti setkáváme. Je nutné pochopit základní terminologii a doprovodné činnosti organizované kriminality, abychom se mohli tímto tématem zabývat o něco podrobněji.

Ve **druhé kapitole** jsou popsány vybrané formy organizovaného zločinu. Ten je totiž schopen pokrýt spoustu skutkových podstat, a o každé z nich by se dala napsat samostatná bakalářská práce. Zmíněny jsou tedy pouze povrchově ty nejtypičtější projevy a činnosti, se kterými se lze v praxi setkat.

Třetí kapitola se zabývá historií, vývojem a současným stavem problematiky organizovaného zločinu na našem území. Tak, jako se vyvíjí naše společnost, vyvíjí se spolu s ní i fungování zločinných společenství. V dřívějších dobách si lidé ani nedokázali představit, jaké možnosti se jim později, hlavně vlivem rozpadu komunistického režimu, naskytou nejen z hlediska moderních technologií, ale například také mezinárodní spolupráce.

Do **čtvrté kapitoly** jsou zařazeny prostředky a opatření nabízející se pro aktuální boj proti organizovanému zločinu. Kromě těch, které jsou

zahrnuty v zákonech, zde zmiňuji i prostředky preventivní, na něž bychom rozhodně neměli zapomínat a podceňovat je, protože prevence je pro zefektivnění potírání organizovaného zločinu neméně důležitá. Rovněž je uveden výběr z institucí s pravomocemi k potírání organizované kriminality.

Součástí **páté kapitoly** jsou návrhy na některá opatření, která by mohla současné situaci prospět.

Cílem bakalářské práce je přiblížit problematiku týkající se organizovaného zločinu a připomenout, že se jedná o neutichající hrozbu. Zároveň formou šetření prostřednictvím dotazníku zjistit, jaké názory má na organizovaný zločin získaný vzorek populace.

1. VYMEZENÍ PROBLEMATIKY ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY A S NÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ

1.1. Organizovaná kriminalita

Organizovaná kriminalita je fenoménem představujícím pro společnost největší hrozící nevojenská nebezpečí. Touha po bohatství a moci provázela lidstvo odjakživa, a spolu s ní se logicky vyvíjely prostředky k dosažení vysokých zisků a moci - v mnoha případech nelegální, někdy dokonce nehumánní a brutální. V organizovaném zločinu spatřujeme hrozbu především proto, že tento druh trestné činnosti negativně ovlivňuje ekonomickou i politickou situaci v jednotlivých státech, kromě veřejného sektoru narušuje i soukromý život občanů a významně snižuje jeho kvalitu. Zároveň také zvyšuje nedůvěru lidí ve státní aparát, protože ti se kvůli existenci organizovaného zločinu cítí více ohroženi, a bezpečnostní složky nejsou v mnoha případech schopny proti trestné činnosti adekvátně zasahovat, což situaci logicky taktéž neprospívá. Mimo to dochází vlivem kriminality k nabourávání demokratických principů státu, stability ekonomiky a celkového společenského uspořádání.¹

Pokud budeme chtít znát vymezení samotného pojmu *organizovaná kriminalita*, nenalezneme pro něj jednotnou definici. Důvodem velkého množství existujících charakteristik organizované kriminality je fakt, že se jedná o jev velice rozsáhlý a dynamický, který je zároveň ovlivňován geografickými a kulturními faktory. Různými autory uváděné souhrnné znaky se ale vesměs v hlavních bodech shodují. Učebnice kriminologie Policejní akademie České republiky v Praze například uvádí, že organizovaná kriminalita je „*soustavná a plánovitá trestná činnost páchaná hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti. Jejím primárním cílem je dosažení vysokého zisku.*“² Dalším motivem činnosti bývá kromě bohatství také snaha o vliv

¹ Mvcr.cz: *Bezpečnostní hrozby* [online]. [cit. 7. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

² GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 448. ISBN 978-80-7598-554-5.

na veřejný život. Evidujeme i případy, kdy jsou skupiny zaměřeny ideologicky; sem řadíme například teroristické organizace.³ Z uvedeného tedy můžeme vyabstrahovat několik hlavních pojmových znaků organizovaného zločinu:

- **soustavnost** – prováděná trestná činnost se opakuje, trvá, nebo pokračuje
- **plánovitost** – zločinci mají svůj postup předem rozvržený a promyšlený
- **organizovanost** – každý člen má svou jasně danou úlohu
- **ziskovost** – hlavní motiv pro fungování skupiny; ze získaných prostředků se většinou financují další aktivity a vybavení

Z tohoto popisu je patrné, že ke splnění kritérií organizovaného zločinu se musí na trestné činnosti podílet hned vícero osob, přičemž každá z nich má svou přidělenou úlohu, kterou plní – jde například o získání informací, průzkum objektu, kde se nachází předmět zájmu, opatřování nástrojů, ukrývání kořisti a podobně. Zločinci tvoří skupiny, uvnitř kterých fungují vztahy na základě hierarchie. Na pomyslném vrcholu stojí vůdci – ti se častokrát na aktivitách nepodílejí přímým zapojením do akce, ale zastávají roli hlavních organizátorů a své „podřízené“ vedou a úkolují. Proč se zločinci uchylují ke kooperaci a nepostupují individuálně? Společenská dělba práce existovala již v pravěku, kdy lidé společně lovili a starali se o první hospodářství. Už tenkrát se spolupráce osvědčila jako způsob, kterým se postup činnosti výrazně urychlí. Při rozdělení úkolů mezi všechny zúčastněné, přičemž každý dělá to, co umí nejlépe, je umožněno dosažení stanoveného cíle mnohem snadněji. Můžeme říci, že zločinci se vyznačují i jistou profesionalitou, při rozdělování úkolů dbají na to, aby jednotliví účastníci spolčení vykonávali to, k čemu mají nejlepší předpoklady. Využívají svých zkušeností, znalostí a psychických i fyzických predispozic.

1.2. Subjekty páchající skupinovou trestnou činností

Organizovaná kriminalita se řadí mezi jeden z druhů skupinové trestné činnosti. Subjektů, které se takového protiprávního jednání dopouští, známe hned několik, a je potřeba je od sebe rozeznávat. Přestože takové jednání

³ NĚMEC, M. *Organizovaný zločin: Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3

probíhá ve skupině, motiv vzniku, délka trvání skupiny a náplň činnosti se liší. Rozdíly jsou i v modelu seskupení; známe hierarchie, klany, sítě a buňky, které se mohou dále vyvíjet v jiné struktury.⁴ Zatímco v hierarchickém uspořádání se moc dělí horizontálně, skupiny fungující na síťovém principu mají většinou více vůdců, kteří mají vliv rozložený mezi sebou, a každá jednotka často operuje samostatně. Nejčastěji rozlišujeme čtyři základní typy skupinové trestné činnosti a označujeme je následovně: příležitostná skupina pachatelů, parta, organizovaná skupina a organizovaná zločinecká skupina.⁵

1.2.1. Příležitostná skupina pachatelů

Prvním typem skupinové trestné činnosti je příležitostná skupina pachatelů. Ti se dávají dohromady buď bezprostředně před spácháním trestného činu, nebo v průběhu jeho páčání. Svůj vznik ani trestnou činnost tedy nijak neplánují, pouze využívají momentálně příznivou situaci. Protože je skupina utvořena narychlo, nemají členové čas na jakékoli pečlivé přemýšlení nad postupem. Delikty jsou tedy většinou páčány primitivním způsobem, bez dělby úkolů a bez použití nástrojů nebo zbraní; případně dochází k použití předmětů, které mají pachatelé zrovna po ruce. Častokrát se stává, že u lidí, jež by se za běžné situace trestné činnosti nedopustili, zafunguje davová psychóza, a nechají se strhnout chováním ostatních. Typicky si jako příklad takovéto skupiny můžeme uvést demonstrující osoby na nejrůznějších protestech nebo fanoušky na sportovních akcích, především fotbalových utkáních. Nejčastěji se dopouštějí trestných činů jako je výtržnictví (§ 358 TrZ) nebo ublížení na zdraví (§ 146 TrZ).

1.2.2. Parta

Parta má na rozdíl od příležitostné skupiny pachatelů trvalejší charakter. Nevzniká primárně kvůli páčání trestné činnosti, většinou je založena pro uspokojení společných zájmů členů. Od příležitostné skupiny pachatelů

⁴ FBI.gov: *Transnational Organized Crime*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.fbi.gov/investigate/organized-crime>

⁵ ADAMCOVÁ, Eva. *Korupce a organizovaný zločin*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Vysoká škola regionálního rozvoje a bankovní institut AMBIS, a. s. Vedoucí práce Mgr. Aleš Pachmann, Ph.D., s. 12.

se parta dále liší tím, že se v ní většinou již začíná utvářet hierarchie v čele s vůdcem. Přijetí do party bývá někdy podmíněno různými rituály nebo splněním přísahy, členové si často potrpí i na symboliku v podobě stejného oblečení, tetování, odznaků a šperků. Členství v partě je však relativně volné, a pokud se některý z členů rozhodne ji opustit, nemívá pro něj jeho čin žádné větší následky. Pro členy party je typické, že se často uvádějí do stavu nepřičetnosti pitím alkoholu nebo užíváním návykových látek; poté se takto posilnění dopouštějí například krádeží.

1.2.3. Organizovaná skupina

Organizovaná skupina bývá s organizovanou zločineckou skupinou mnohdy zaměňována. Přestože se jedná o podobný název, a dokonce jsou některé charakteristické znaky obou typů skupin stejné, jde o dva odlišné subjekty. Organizovaná skupina nemá definici v zákoně, ale můžeme ji nalézt v judikatuře: *„Předpokladem pro naplnění znaku „organizovaná skupina“ tedy je, aby šlo nejméně o tříčlenné sdružení trestně odpovědných osob, jejich vzájemná součinnost na realizované trestné činnosti by navíc vykazovala takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající podrobné rozdělení a koordinaci úloh jednotlivých pachatelů, že by tyto okolnosti význačně zvyšovaly pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost.“*⁶ Skupina nemusí mít trvalejší charakter, může se dopustit i pouze jediného trestného činu.⁷ Zde si můžeme představit například sdružení osob, které naplánuje a uskuteční velkou bankovní loupež, po jejím dokonání se skupina rozpadne a dále už se na trestné činnosti společně podílet nebude.

⁶ sbirka.nsoud.cz: *Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.07.1985, sp. zn. 11 To 51/85.* [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/rozsudek-nejvyssi-soud-ceskeho-soc-rep-ze-dne-18-07-1985-sp-zn-11-to-51-85/>

⁷ *Epravo.cz: Organizovaná skupina.* [online]. [cit. 12. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/organizovana-skupina-105216.html>

1.2.4. Organizovaná zločinecká skupina

Definici pojmu organizovaná zločinecká skupina nalezneme v § 129 trestního zákoníku: „*Organizovaná zločinecká skupina je společenstvím nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti.*“⁸ Jedná se tedy o vyšší typ skupinové trestné činnosti. Každému členovi je jasná jeho pozice ve skupině a vztahy jsou založeny na hierarchii. Vznik takovéto skupiny je již od samého začátku spojen s úmyslem páchat trestnou činnost. Skupina je relativně stabilní a funguje na principu členství; příchod do skupiny je umožněn většinou na doporučení některého z členů, nebo podmíněn splněním nějakého úkolu či rituálu. Protože se jedná o úmyslnou trestnou činnost, členové pečlivě připravují nejen postup, ale promyšlejí i způsob zahlazení stop a případné alibi.⁹

1.2.5. Pachatel organizované kriminality jako individuální jedinec

Pro typického pachatele zde neexistuje jednoznačná charakteristika. Z popisu organizované trestné činnosti v předchozí podkapitole ale jednoznačně vyplývá, že pachatelem bude ziskuchtivá osoba. K tomu, aby mohla zločinecká skupina efektivně fungovat, je rozhodně zapotřebí schopnost kritického myšlení a důkladného plánování. Zatímco u běžné trestné činnosti je časté, že pachatel pochází ze sociálně slabšího prostředí a nedisponuje vyšším vzděláním, do organizovaného zločinu se zapojují i velice vzdělaní lidé z „vyšších“ společenských vrstev a s množstvím kontaktů napříč různými sférami – právě ti zaujmají v hierarchii postavení organizátorů a dirigují osoby, které jsou jim podřazené, aby za ně vykonávaly „špinavou práci“ jako loupení nebo vraždění.

⁸ § 129 zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

⁹ ADAMCOVÁ, Eva. *Korupce a organizovaný zločin*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Vysoká škola regionálního rozvoje a bankovní institut AMBIS, a. s. Vedoucí práce Mgr. Aleš Pachmann, Ph.D., s. 12-13

HRUŠKOVÁ, Hana. *Organizovaná kriminalita v České republice*. Olomouc, 2010. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

1.3. Korupce a ostatní doprovodné činnosti

Němec ve své knize *Organizovaný zločin* dále uvádí znaky, které fungování takových skupin provázejí, výběrem sem spadá například kupování falešných svědků či omerta, jinými slovy příkaz mlčenlivosti.¹⁰ Členům skupin není cizí ani násilí a racketeering neboli vydírání. Podle trestního zákoníku je účelem vydírání donutit oběť ke konání, strpění nebo opomenutí určité činnosti násilím, pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy. Útoky zločinců jsou zaměřeny vůči osobám stojícím vně skupiny, jako jsou konkurenční bandy (kvůli vlivu a teritoriu), policejní orgány (například odpor při zadržení) či nezainteresované osoby (zbavování se svědků, braní rukojmí, zastrašování), i proti vlastním členům.¹¹ Násilí uvnitř skupiny se používá k prosazování disciplíny a k potrestání těch, kteří například neuposlechli příkaz a nesplnili svoji úlohu. Vraždy bývají většinou až sekundárním činem; málokterá skupina se zaměřuje na usmrcování obětí jako na svou primární činnost. K vraždění se většinou pachatelé uchylují v případě, že potřebují zlikvidovat nepohodlné osoby, které by bránily v trestné činnosti, nebo by mohly napomoci orgánům činných v trestním řízení k odhalení zločinu (bílí koně, svědci). V roce 2021 bylo v České republice zjištěno 105 vražd, z nichž se 95 % (100 případů) povedlo objasnit¹², v roce předcházejícím to bylo 120 vyřešených vražd ze 130 celkových.¹³ Vraždy se řadí k trestným činům s nejvyšší objasněností, viz tabulka.

¹⁰ NĚMEC, M. *Organizovaný zločin: Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3

¹¹ NĚMEC, M. *Mafie a zločinecké gangy*. 1. vyd. Praha: EURONION Praha, s. r. o., 2003. ISBN 80-7317-026-4

¹² Statistika kriminality za období 1. 1. – 31. 12. 2021: vraždy. In: *Statistické přehledy kriminality za rok 2021*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>

¹³ Statistika kriminality za období 1. 1. – 31. 12. 2020: vraždy. In: *Statistické přehledy kriminality za rok 2020*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>

Tabulka 1

	rok			
	2018	2019	2020	2021
registrováno	116	143	130	105
objasněno	104	128	120	100
objasněno (%)	89,7	89,5	92,3	95,2

zdroj dat: statistiky PČR

Je zřejmé, že společensky škodlivým jevem je již trestná činnost jako taková, ale neměli bychom zapomínat ani na následky, které s sebou společensky škodlivé jednání přináší. V důsledku zbavování se svědků dochází k trestným činům ublížení na zdraví, vraždám, nebo minimálně k vyhrožování a zastrašování, čímž dochází k naplnění skutkové podstaty § 353 trestního zákoníku. Za velmi závažný následek je v publikaci Institutu pro kriminologii a sociální prevenci považován vznik paralelní společnosti: jedná se o strukturu, kde dochází k vědomému porušování společenských pravidel.¹⁴

Dalším z doprovodných jevů organizovaného zločinu je bezesporu korupce. Právě vytváření a udržování korupčního prostředí umožňuje organizované kriminalitě zjednodušení fungování i existence jako takové. Pro samotnou korupci nemáme v českém právním řádu legální definici; Transparency International například uvádí: „*Korupci lze definovat jako zneužití svěřených pravomocí za účelem získání nezaslouženého osobního (soukromého) prospěchu.*“¹⁵ Pomocí takového jednání se poté zločinci snadněji dostanou do státní i soukromé sféry, kde mohou uplatňovat svůj vliv, ideálně pro ně se také zbavovat nepohodlných lidí. Transparency International každoročně sestavuje indexy vnímání korupce u expertů a u zaměstnanců veřejného sektoru. Podle Indexu vnímání korupce 2021 má za uplynulý

¹⁴ Ok.cz: *Organizovaný zločin na území České republiky - vývoj, možné kriminogenní faktory, vybrané aktivity a právní nástroje postihu: přehled výsledků výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci.* [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/iksp2018xii_oz.pdf

¹⁵ Transparency.cz: *Co je to korupce?* [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/co-je-to-korupce/>

kalendářní rok Česká republika 54 bodů z maximálního počtu 100, přičemž průměr v Evropě je 64 bodů – to značí, že na našem území je korupční klima poměrně silné.¹⁶

Jedním ze souvisejících úkazů je i takzvaná internacionalizace činnosti.¹⁷ Spojujeme ji primárně s nástupem internetu a všeobecnou globalizací. Zločinecké skupiny potřebují větší odbyt zboží a služeb, proto mnohdy spolupracují na mezinárodní úrovni, a to nejen napříč státy, ale také kontinenty. Takto jsou schopni pracovat rychleji a zasáhnout větší okruh spotřebitelů pro zboží a služby, které nabízejí.

1.4. Nelegální a kriminální ekonomika

Ekonomiku můžeme rozdělit podle struktury do několika kategorií. Kromě legální ekonomiky existuje ještě nelegální – stínová. Ta jako celek usiluje o to, aby aktivity v ní probíhající zůstaly, především před státním aparátem, skryté. Stínovou ekonomiku můžeme dále rozdělit na dvě další oblasti: šedou a černou. Šedá ekonomika je jakýmsi mezistupněm mezi legálním a nelegálním vystupováním na trhu. Dochází zde k chování na hranici zákona a porušování standardních, zákonem stanovených principů. Od černé ekonomiky se šedá zóna liší především tím, že činnosti v ní nemusí být na první pohled nelegální a zapojují se do ní lidé se standardním zaměstnáním.¹⁸ Typickými příklady aktivit odehrávajících se v šedé ekonomice je například práce na černo, vykonávání činnosti bez potřebné licence či provádění daňových úniků. Naproti tomu v černé ekonomice se již setkáváme s takovými činnostmi, které jsou protizákonné již

¹⁶ Transparency.cz: *Index vnímání korupce 2021*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/publikace-a-analyzy/index-vnimani-korupce-2021-corruption-perceptions-index-cpi/>

¹⁷ *Zločinné spolčení – právní rámec, definice, postih, pachatelé*. [online]. SCHEINOST, Miroslav a DIBLÍKOVÁ, Simona. Praha, 2009. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zlocinne-spolceni.aspx>

¹⁸ Czechwealth.cz: *Šedá ekonomika*. [online]. [cit. 8. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.czechwealth.cz/slovník-pojmu/seda-ekonomika>

ze své podstaty: pašování drog a zbraní, padělání měny a podobné nelegální aktivity, které si kladou za cíl dostat se k zisku nezákonným způsobem.¹⁹

Černá a šedá ekonomika se mnohdy vzájemně prolínají a častokrát mezi nimi právě kvůli přesahu aktivit do jedné nebo druhé sféry nelze určit jednoznačnou hranici. V černé ekonomice se formuje nelegální trh, na němž se setkáváme s běžnými kriminálními praktikami: ničení konkurence; vydírání, vyhrožování a násilí za účelem udržení monopolních cen, podvody.²⁰ Prostor tu dostávají ilegální podnikatelé se svými aktivitami v oblasti obchodu s drogami i lidmi. Zjednodušeně řečeno v černé ekonomice dochází k transakcím a činnostem, jež jsou zákonem zakázány. Oblastí černé ekonomiky je kriminální ekonomika.²¹

Kriminální část funguje na první pohled jako běžný trh; i zde se vzájemně ovlivňují nabídka a poptávka. Kdyby nebyl zájem o návykové látky, erotické služby nebo například zbraně, neměli by zločinci na trhu co prodávat a jak vydělávat. Zároveň platí, že nabídka je ovlivňována náklady na výrobu či zprostředkování konkrétního statku. Čím nižší výrobní náklady, tím výhodnější je pro výrobce vyrábět a dodávat zboží ve velkém množství. A stejně, jako je tomu v legálním prostředí, pokud cena statku stoupne, sníží se kupní síla – i zde tedy platí základní ekonomické zákony.

1.5. Výnosy z trestné činnosti a jejich legalizace

Pojem legalizace výnosů z trestné činnosti najdeme pod § 3 zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu: *„Legalizací výnosů z trestné činnosti se pro účely tohoto zákona rozumí jednání sledující zakrytí nezákonného původu jakékoliv ekonomické výhody vyplývající z trestné činnosti s cílem vzbudit zdání, že jde o majetkový prospěch nabytý v souladu se zákonem; uvedené jednání spočívá zejména*

¹⁹ TUČEK, Jan. *Šedá a černá ekonomika a její ekonomické implikace*. Brno, 2006. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Veronika Bachanová

²⁰ DVOŘÁK, Vratislav et al. *Výnosy z trestné činnosti*. 1. vyd. Praha: Scientia, spol. s. r. o., 2010. ISBN 978-80-86960-67-8

²¹ DVOŘÁK, Vratislav et al. *Výnosy z trestné činnosti*. 1. vyd. Praha: Scientia, spol. s. r. o., 2010. ISBN 978-80-86960-67-8

a) v přeměně nebo převodu majetku s vědomím, že pochází z trestné činnosti, za účelem jeho utajení nebo zastření jeho původu nebo za účelem napomáhání osobě, která se účastní páchaní takové činnosti, aby unikla právním důsledkům svého jednání,

b) v utajení nebo zastření skutečné povahy, zdroje, umístění, pohybu majetku nebo nakládání s ním nebo změny práv vztahujících se k majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti,

c) v nabytí, držení, použití majetku nebo nakládání s ním s vědomím, že pochází z trestné činnosti, nebo

d) ve zločinném spolčení osob nebo jiné formě součinnosti za účelem jednání uvedeného pod písmeny a), b) nebo c).²²

K legalizaci dochází, protože výnos je v tomto případě pro zločince hlavní motivací, trestná činnost je druhotná a slouží jako prostředek k jeho dosažení; proto se pachatelé musí k legalizaci výnosů uchýlovat. V případě, že by tak nekonali, došlo by snadněji k jejich odhalení, potrestání a konfiskaci majetku.²³

Výnos z trestné činnosti je jakákoli ekonomická výhoda získaná trestnou činností, tudíž vytvořena v černé ekonomice. „Špinavé peníze“ nemají ve všech případech podobu finančních prostředků. Trestní zákoník rozlišuje výnos bezprostřední a zprostředkovaný.

„(1) Výnosem z trestné činnosti se rozumí jakákoli ekonomická výhoda pocházející z trestného činu.

(2) Bezprostředním výnosem z trestné činnosti se rozumí věc, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, včetně plodů a užitků.

(3) Zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti se rozumí věc, včetně plodů a užitků,

a) která byla, byť jen zčásti, nabyta za věc tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti,

²² § 3 odst. 1 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v posledním znění

²³ DVOŘÁK, Vratislav: Legalizace výnosů z trestné činnosti. In: DVOŘÁK, Vratislav a kol. *Hospodářská kriminalita*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000.

b) ve kterou byla věc tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti, byť jen zčásti, přeměněna, nebo

c) k jejímuž zhodnocení došlo, byť jen zčásti, prostřednictvím věci tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti.“²⁴

Jiným výrazem pro legalizaci výnosů z trestné činnosti je praní špinavých peněz, pocházející z anglického „money laundering“. „Špinavé peníze“ jsou obrazně řečeno ekonomické výhody získané trestnou činností, tedy nelegálně; legalizací se snaží osoby vzbudit zdání, že k nabytí zisku došlo legální cestou, a ten se poté mohl beztrestně využívat. Praní špinavých peněz je trestné již samo o sobě, ale většinou funguje souběžně s dalšími kriminálními aktivitami. Prostřednictvím této činnosti dochází i k financování terorismu.²⁵ Celý proces lze rozdělit do tří fází: umístění, vrstvení a integrace.²⁶

1. placement (umístění peněz) – prostředky se uvedou do oběhu. Zpravidla proces probíhá tak, že jsou v hotovosti po malých částkách ukládány na různé účty, v různých bankách, různými osobami. Pomocí opakovaných transakcí lze poté zisk opět shromáždit na jednom účtu.

2. layering (vrstvení, zastření nelegálního původu) – po přeměně hotovostních platidel na bezhotovostní většinou probíhají další převody financí na různé účty i napříč dalšími státy, peníze se mění na šeky a certifikáty, převádí se do jiných bank.

3. integration (integrace) – takzvané „ždímání“ již „vypraných“ peněz spočívající v tom, že pachatelé začnou zdánlivě legální zisk využívat v ekonomice. Výnos, kterému byla zastřením původu vytvořena falešná identita, zločinci utratí například za nemovitosti, automobily nebo doplňky pro osobní potřebu. Může být ale použit také k podpoře další trestné činnosti: na zdokonalení vybavení organizace nebo pokrytí nákladů spojených

²⁴ § 135b zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

²⁵ Europol.europa.eu: *Money Laundering*. [online]. [cit. 10. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas/economic-crime/money-laundering>

²⁶ Cnb.cz: *Co je to praní peněz*. [online]. [cit. 10. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Co-to-je-prani-penez/

s fungováním organizované skupiny. Do této kategorie řadíme například zbraně, telefonní zařízení, dopravní prostředky sloužící k přepravě během trestné činnosti. Poslední fází procesu je investování výnosů do podniků legální ekonomiky.²⁷

²⁷ DVOŘÁK, Vratislav et al. *Výnosy z trestné činnosti*. 1. vyd. Praha: Scientia, spol. s. r. o., 2010. ISBN 978-80-86960-67-8

2. VYBRANÉ FORMY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Organizovaný zločin má spoustu podob. Aktivita zločinců spočívá mimo jiné v nabídce zboží nebo služeb, které nejsou legálně dostupné, nebo se dají sehnat pouze stěží. Poptávka po nich ve společnosti nicméně existuje (do určité míry zajisté i proto, že se jedná o něco „zakázaného“), a rozhodně není nezanedbatelná. Pro zločince je díky tomu velice výhodné takové statky zprostředkovávat, protože jak již bylo řečeno, jde jim hlavně o zisk a jeho maximalizaci. Tam, kde je poptávka, si mohou zločinci dovolit nastavit vysoké ceny za nabídku, takže organizovaný zločin kvete po celém světě. Aktivitami, jimiž se policejní orgány zabývají nejčastěji, jsou například:

- drogová kriminalita
- organizovaná hospodářská kriminalita
- násilná kriminalita,
- obchodování s lidmi; prostituce, výroba pornografie,
- krádeže motorových vozidel

Němec v knize *Mafie a zločinecké gangy* uvádí: „*Z hlediska skutkových podstat trestných činů je organizovaná kriminalita heterogenní, tj. nehomogenní.*“²⁸ Trestnou činností páchanou zločineckými skupinami tedy nelze zahrnout pod jeden paragraf, jedná se o velice komplexní protiprávní chování a zločinci se navíc mnohdy zaměřují na více než jednu formu trestné činnosti.

2.1. Drogová trestná činnost

Drogová trestná činnost představuje jeden z nejtýpčtějších projevů organizované kriminality nejen v České republice; můžeme říct, že je tomu tak po celém světě. Obzvláště v tomto případě je globalizace znatelná – zločinci jsou propojeni na území více států a spolupracují v oblasti výroby a distribuce,

²⁸ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy*. 1. vyd. Praha: EURONION Praha, s. r. o., 2003. ISBN 80-7317-026-4, s.114

zároveň jsou díky tomu schopni získat větší klientelu. Typicky rozlišujeme země, v nichž dochází k výrobě drog, poté takzvané země tranzitní (Česká republika představuje v této kategorii díky své poloze významný stát), přes které drogy putují až do míst, kde dochází ke spotřebě, tedy do cílových zemí. Poptávka po omamných a psychotropních látkách se neustále zvyšuje a s jistotou můžeme říci, že nikdy nevymizí. Lidé se uchylují k užívání drog z nejrůznějších důvodů: představují pro ně únik od starostí, pro některé je to jeden ze způsobů zahnání nudy, jiní experimentují. Ať už je motiv jakýkoli, v konečném důsledku je poptávka po návykových látkách vysoká, tudíž je obchodování s nimi velice výnosné a pro zločince výhodné.

Činnosti spojené s obchodem s drogami jsou následující:

- pěstování
- výroba
- přeprava
- distribuce

S užíváním omamných látek navíc souvisí i další vzestup kriminality; kromě aktivit spojených s výrobou a obchodováním s drogami sem řadíme i takzvané trestné činy opatřovací. Pod nimi si můžeme představit buď opatřovací kriminalitu přímou (spočívá ve vloupávání se do zdravotnických zařízení, výroben nebo skladů léčiv), nebo nepřímou. Ta se projevuje krádežemi, u nichž je motivem zisk finančních prostředků pro pozdější nákup narkotik. Pod drogovou kriminalitu samozřejmě spadají také delikty páchané pod vlivem návykových látek – nejčastěji se jedná o trestné činy násilné a mravnostní. Evropská zpráva o drogách uvádí, že metamfetamin zachycen na území Evropské unie pochází nejčastěji z České republiky, kde je vyráběn z pseudoefedrynu obsaženého v léčivech.²⁹ Právě dostupnost léčiv sloužících jako prekurzory stojí jako jeden z faktorů za vzestupem drogové kriminality na našem území; když se nepodařilo získat pseudoefedryn v Česku, dovezl se

²⁹ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost: *Evropská zpráva o drogách 2020* [online]. [cit. 15. 2. 2022]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2020. ISBN 978-92-9497-544-7. Dostupné z: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13236/TDAT20001ENN_web.pdf

z Polska. Podle dat z Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2020 představují spolu s metamfetaminem na našem území nejvyšší podíl trestné činnosti skutky spojené s marihuanou. Jedná se o drogu, u níž je vysoká nejen poptávka, ale v relativním měřítku i společenská tolerance. Fakt, že široká veřejnost na marihuanu nepohlíží tak negativně jako na ostatní návykové látky, a část občanů dokonce volá po její dekriminální, z ní ale samozřejmě legální drogu nedělá.

Situace ohledně drog se zároveň negativně podepisuje i na ekonomické a sociální stránce země, protože ze státních finančních zdrojů bývá hrazena spousta léčebných programů pro drogově závislé. Narkomani navíc potřebují zdravotnickou péči, kterou stát rovněž poskytuje a do jisté míry financuje. Vybrané delikty podle trestního zákoníku vztahující se k drogové problematice jsou následující:

- nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283)
- výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy (§ 286)
- šíření toxikomanie (§ 287)³⁰

2.2. Hospodářská organizovaná kriminalita

Hospodářská kriminalita je podle definice PČR formou nenásilné trestné činnosti s mimořádným sociálním a ekonomickým dopadem na vnitřní stabilitu státu. „*Rozsah této trestné činnosti neustále roste, má charakter organizovaného zločinu s mezinárodním prvkem; charakteristickým rysem je vysoká latence.*“³¹ Z logiky věci již vyplývá, že hospodářská organizovaná kriminalita s sebou nese znaky hospodářského i organizovaného zločinu. „*Veškerá závažná hospodářská trestná činnost, která je v současné době páchána na území ČR, nese prvky*

³⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

³¹ Policie.cz: *Odbor hospodářské kriminality*. [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uskpvpv-ohk-odbor-hospodarske-kriminality.aspx>

organizovanosti, řídí se vnitřní strukturou, s jasně vymezenými kompetencemi.“³² Kriminalita v hospodářském sektoru je podle Europolu pro pachatele atraktivní především díky „low risk, high profits“ - to znamená, že pravděpodobnost jejich dopadení je nízká, ale zisk z trestné činnosti je zde naopak vysoký. Zločinci využívají mezer v zákonech a rozdílných právních předpisů napříč státy, k jejich úspěchu přispívá i fakt, že některé oběti si neuvědomují či nepřipouští riziko.³³

Jedním z nejčastějších trestných činů této oblasti je padělání a pozměnění peněz podle § 233 trestního zákoníku a s ním související trestný čin výroby a držení padělatelského náčiní podle § 326. Mezi další trestné činy organizované hospodářské kriminality patří například:

- padělání zboží
- obchod s nelegálně získaným zbožím
- daňové, úvěrové a pojišťovací podvody
- bankovní podvody

2.3. Obchodování s lidmi, převaděčství

Obchodování s lidmi je zakotveno v trestním zákoníku pod § 168 jako jeden z trestných činů proti svobodě. Jedná se o závažný zločin, který se dotýká lidských práv: upírá jedincům mimo jiné právo a důstojnost zaručené Listinou základních práv a svobod. Tato činnost probíhá převážně za účelem sexuálního nebo pracovního vykořisťování; spadá sem i výroba pornografie, odběr orgánů a podobně.³⁴ Jde o formy novodobého otrokářství probíhající prostřednictvím donucování formou síly, hrozby, útisku nebo nátlaku. Objevují se i případy, kdy jsou lidé nuceni k žebrání a páchání trestné činnosti. Obchodování s lidmi rovněž patří mezi aktivity, které jsou pro zločince velice výnosné. Oběťmi nejsou

³² Výroční zpráva 2020. [online]. Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV, 2021, s. 25. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpráva-ncoz-2020.aspx>

³³ Europol.europa.eu: *Economic crime*. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas/economic-crime>

³⁴ Mvcr.cz: *Obchodování s lidmi*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/o-nas-prevence-kriminality-obchodovani-s-lidmi.aspx>

pouze ženy, stávají se jimi muži i děti, a to i navzdory jejich původu či vzdělání: prakticky se tedy předmětem obchodu může stát každý. Nejčastější formou je sexuální vykořisťování a prostituce, dále nucené práce, obchod s lidskými orgány. Pachatelé využívají lstí, oběti unášejí, anebo využijí pro ně příznivé situace spatřované například v bezbrannosti oběti a její životní situaci. Jak uvádí Zpráva o stavu obchodování s lidmi v ČR za rok 2020, Česká republika platí především za cílovou a tranzitní zemi. Národní centrála proti organizovanému zločinu uvedla, že za rok 2020 bylo na našem území registrováno celkem 18 trestných činů této povahy. Orgány činné v trestním řízení stíhaly celkem 20 osob: 2 z nich byli cizinci, ve zbytku případů šlo o občany ČR.³⁵

Sexuální vykořisťování spočívá především v nucení osob k prostituci a podobným aktivitám. Česká republika v současné době zastává k prostituci aboliční přístup. To znamená, že prostituce nemůže být trestně stíhána, ale postihnutelné jsou jevy s prostitucí spojené. Česko funguje jako země zdrojová a dováží ženy především do západních zemí, kde je o české ženy zájem, ale i jako země cílová. S poskytováním sexuálních služeb je zároveň častokrát spojováno užívání návykových látek. I do této oblasti se samozřejmě v posledních letech promítla opatření v souvislosti s vypuknutím pandemie koronaviru; počty erotických klubů i nabídka pouliční prostituce se snížily. Evidovány jsou i případy, kdy jsou ženy nuceny do uzavírání sňatků (tzv. „sňatky s výhodami“). Naprostá většina osob provozujících prostituci je ze sociálně slabší společenské vrstvy. Česká republika v tomto případě slouží jako zdrojová země pro státy jako Bangladéš, Pákistán, Afghánistán a Nigérie.³⁶

Obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování nebo nucené práce souvisí s rostoucí poptávkou po levné pracovní síle. Zatímco v západním světě je trendem vzestup životní úrovně, východní země v této oblasti nadále zaostávají. S rozvojem společnosti samozřejmě klesá procento obyvatel, kteří jsou ochotni pracovat za minimální mzdu, a vykonávat práce především

³⁵ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2020. [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/osl-zprava-2020-pdf.aspx>

³⁶ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2020. [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/osl-zprava-2020-pdf.aspx>

ve stavebnictví či v zemědělské výrobě. Jejich vykořisťovatelé jim zpravidla nejprve naslibují, že v zemi s vyšší životní úrovní se budou mít mnohem lépe. Častokrát poté obětem seberou výtěžek, nebo alespoň jeho část; nezdědka je i zadlužují.

Převaděčství spočívá v organizování nelegální migrace. Česko není pro migranty nikterak atraktivní destinací, většina osob přes republiku míří především do západnějších států Evropy (hlavní proudy putují do Německa buď z Rumunska přes Maďarsko a naše území, nebo přes státy bývalé Jugoslávie a Rakousko – odtud do SRN rovnou, či opět přes ČR).³⁷

³⁷ *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2020*. [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/osl-zprava-2020-pdf.aspx>

Výroční zpráva 2020. [online]. Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV, 2021. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>

3. BOJ S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM

Boj s organizovaným zločinem je velice náročný hned z několika důvodů:

- vyznačuje se profesionálním způsobem páchaní a kriminální energií
- je páchán skupinově
- má mezinárodní přesah
- propojuje legální a černou ekonomiku – prakticky bezrizikové možnosti praní špinavých peněz a využití výnosů z trestné činnosti,

proto musí strategie pro takovou oblast fungovat na více úrovních – pro policii a justici samotné je to úkol příliš náročný, přestože stojí v jeho čele. Je důležité, aby tyto orgány měly pro svou činnost dostatečně zpracovanou metodiku postupu.³⁸ V každé společnosti se i přes všechna opatření vždy najdou takoví lidé, kteří se budou chtít trestné činnosti dopouštět, a pokaždé si najdou k jejímu páchaní způsoby. Přestože pro Českou republiku, Evropu i celý svět existuje velké množství dostupných prostředků, není vůbec snadné naplnit vytyčené cíle, registrovat a řešit případy v této kriminální oblasti.

Hlavní důvody neúspěchu orgánů činných v trestním řízení jsou následovné: počet případů je velmi vysoký a neustále roste; odhalit veškerý organizovaný zločin je tedy nemožné jak z hlediska časového, tak i kapacitního a finančního. Vzhledem k obrovskému zisku plynoucímu ze zločinu si pachatelé mohou dovolit pořizovat lepší a lepší vybavení, zatímco orgány činné v trestním řízení se dlouhodobě potýkají s nedostatkem financí – to ostatně Koncepce boje proti organizovanému zločinu uvádí jako konkrétní rizika v této problematice; mimo jiné spatřuje další překážky v neshodách aktérů na způsobu plnění cílů, nedostatek personálních kapacit či neschválení legislativních změn, na nichž jsou cíle závislé.³⁹ Trestné činy ve sféře organizované kriminality jsou díky své sofistikovanosti z většiny latentní; způsob páchaní, zapojení většího

³⁸ NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin: Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1995, s. 53. ISBN 80-206-0472-3

³⁹ *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*. [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2021. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-do-roku-2023.aspx>

množství osob do aktivit, zastrašování svědků, známosti zločinců a korupce. To všechno jsou jen některé z důvodů, které dělají policistům jejich postup při odhalování mnohem složitější.

3.1. Preventivní opatření

Pro organizovanou kriminalitu platí v preventivní oblasti veskrze stejné zásady, jako pro ostatní trestnou činnost. Obecná prevence je plánována přibližně na pětiletá období ve Strategii prevence kriminality a současný systém má tři úrovně: republikovou, krajskou a lokální.⁴⁰

Kriminologická teorie poté rozděluje prevenci na tři úrovně:

- **primární** – osvětové a poradenské aktivity pro nejširší veřejnost
- **sekundární** – cílí na potenciální pachatele či oběti trestné činnosti
- **terciální** – snaží se o resocializaci obětí kriminality.⁴¹

Pro správné fungování prevence, která není vůbec jednoduchou záležitostí, jsou velmi důležité především poměry a atmosféra ve společnosti. Zločinu, nejen organizovanému, se totiž nejlépe daří tam, kde má obyvatelstvo nízkou důvěru ve stát a systém, ekonomická úroveň je nízká a společností prostupují sociálně patologické jevy jako alkoholismus, toxikomanie, vandalismus, agresivita a další nežádoucí a nebezpečné chování občanů. Čím více společnost takové jevy prostupují, tím menší je ochota obyvatelstva podílet se na jejím řádném chodu. Bude-li veřejnost odsuzovat chování, které je v nesouladu se zákonem, stanou se veřejná správa a obchodní svět vůči těmto praktikám imunními.⁴² Tomu mohou do určité míry napomoci média, jelikož jsou schopna ovlivnit veřejné mínění a formovat postoje občanů k nejrůznějším otázkám ohledně života ve společnosti.

⁴⁰ *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022-2027*. [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2021. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: https://prevencekriminality.cz/wp-content/uploads/2021/10/04__spk-2022-2027_strategicka-cast.pdf

⁴¹ *Prevencekriminality.cz: Prevence kriminality*. [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>

⁴² NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin: Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1995, s. 54. ISBN 80-206-0472-3

Další neopomenutelnou záležitostí v předcházení organizovanému zločinu je soustavné aktualizování právních norem. Systém musí logicky reagovat na situaci ve státě a postihovat trestné činy efektivně a adekvátně. Už i dostatečná hrozba postihu za protiprávní jednání by měla odrazovat potenciální pachatele od takové činnosti – jednou z funkcí práva je funkce preventivní. V oblasti prevence, která je zaměřena přímo na organizovanou kriminalitu, je figurujícím dokumentem vládní Koncepce boje proti organizovanému zločinu. Vláda České republiky ji vyhláší usnesením; aktuální dokument je schválen pro roky 2018-2023.

3.2. Právní nástroje

3.2.1. Trestní zákoník

Trestní právo je základním a hlavním nástrojem pro boj s organizovanou kriminalitou. Trestní zákoník se touto problematikou zabývá hned v několika ustanoveních. Přestože je v zákoně organizovaná zločinecká skupina uváděna jako jeden subjekt, každý z jejích členů je trestně odpovědný sám za sebe a za své jednání. V hlavě X pod § 361 tohoto zákona najdeme trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině:

„(1) Kdo založí organizovanou zločineckou skupinu, kdo se činnosti organizované zločinecké skupiny účastní, nebo kdo organizovanou zločineckou skupinu podporuje, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku.

(2) Odnětím svobody na tři léta až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako vedoucí činitel nebo představitel organizované zločinecké skupiny.

(3) Ustanovení § 107 a 108 se na pachatele činu uvedeného v odstavcích 1 a 2 neužijí.“⁴³

V případě, že pachatel oznámí státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu v době, kdy nebezpečí organizovaného zločinu ještě může být odstraněno, jedná se o zvláštní ustanovení o účinné lítosti podle § 362 a trestní odpovědnost

⁴³ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

zaniká. Dále trestní zákoník pamatuje na beztrestnost agenta; jeho činnost nelze považovat za trestnou, pokud se na aktivitách organizované zločinecké skupiny podílí s cílem odhalit pachatele nebo zabránit zločinu.⁴⁴

3.2.2. Zákon o Policii České republiky

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky nabízí podpůrné operativně pátrací prostředky, které slouží k realizaci samotné operativně pátrací činnosti. Nachází se pod § 72 tohoto zákona, dále také v zákoně o vězeňské službě a dalších právních předpisech ČR, například celním zákonem. Využití nacházejí v před procesním stadiu řízení – to nastává ve chvíli, kdy policejní orgán obdrží trestní oznámení, podnět, nebo vlastní činností dojde k podezření, že došlo ke spáchání trestného činu. V taxativním výčtu se v zákoně o PČR jedná o následující instituty: informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika, zvláštní finanční prostředky.

„Informátorem se rozumí fyzická osoba, která poskytuje policii informace a služby takovým způsobem, aby nebyla vyzrazena její spolupráce s policií.“⁴⁵ Zákon informátorovi nestanovuje žádný speciální status, Spolupráce informátora s policií probíhá v utajení a je nutné brát v potaz, že pokud by došlo k odhalení jeho pravé identity, hrozí informátorovi a jeho blízkým osobám nebezpečí újmy – pachatelé organizované trestné činnosti by se mu samozřejmě chtěli za „zradu“ mstít. Loajálnost a mlčenlivost o identitě informátora tedy musí zachovat jak on sám, tak i policejní orgán, protože ten by takto přišel o poskytované informace.⁴⁶

Krycí doklady jsou dokumenty a listiny používané k zakrytí pravé totožnosti policisty. Zabraňují vyzrazení činnosti, krycích prostředků či zabezpečovací techniky. K jejich držení je potřeba souhlas Ministerstva vnitra ČR, které zároveň vede evidenci těchto dokladů. Podle zákona krycím dokladem nesmí být *„průkaz poslance nebo senátora, člena vlády, guvernéra České národní banky, člena Nejvyššího kontrolního úřadu, inspektora Úřadu*

⁴⁴ § 362 zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

§ 312c zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

⁴⁵ § 73 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., *o Policii České republiky* v posledním znění

⁴⁶ BUDKA, Ivan. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu*. 1. vyd. Blansko: Reprocentrum, a.s., 2017. ISBN 978-80-7338-169-1

*pro ochranu osobních údajů a soudce Ústavního soudu, služební průkaz soudce a státního zástupce a doklad osoby žijící nebo zemřelé“.*⁴⁷

Zákon přímo nedefinuje konkrétní typy **zabezpečovací techniky** z důvodu neustálého rozvoje technologií a širokého množství zařízení. Jedná se o nejrůznější fototechnické, optické a elektronické prostředky, zařízení umožňující pořizování obrazových a zvukových záznamů. **Zvláštními finančními prostředky** rozumíme peníze speciálně vyčleněné pro operativně pátrací činnost, s nimiž lze nakládat pouze způsobem a za účelem stanoveným ministrem vnitra na návrh policejního prezidenta.⁴⁸

3.2.3. Trestní řád

V § 158b až § 158f trestního řádu najdeme vyjmenované operativně pátrací prostředky, způsob a podmínky jejich použití. Použití je za zákonem stanovených situací mohou policejní orgány, Bezpečnostní informační služba a úmyslném trestném činu. Patří sem předstíraný převod, sledování osob a věci a použití agenta.⁴⁹

Předstíraný převod znamená podle § 158c trestního řádu předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění. V takovém případě se jedná o věc:

- „a) k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení,*
- b) jejíž držení je nepřípustné,*
- c) která pochází z trestného činu, nebo*
- d) která je určena ke spáchání trestného činu.“*⁵⁰

K předstíranému převodu stačí splnění i jednoho z uvedených bodů. Pomocí tohoto prostředku policejní orgán proniká do kriminálního prostředí, díky čemuž získává důkazy a poznatky o trestné činnosti.

⁴⁷ § 75 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky v posledním znění

⁴⁸ BUDKA, Ivan. *Vybrané kapitoly z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002

⁴⁹ § 158b - § 158f zákona č. 141/1961 Sb., *trestní řád* v posledním znění

⁵⁰ § 158c odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., *trestní řád* v posledním znění

Sledování osob a věcí je prováděno pomocí technických nebo jiných prostředků utajovaným způsobem. V případech, kdy během sledování dochází k pořizování záznamů (zvukových, obrazových a jiných), je k tomuto úkonu nutný písemný souhlas státního zástupce. Pokud je tímto prostředkem zasahováno do základních práv a svobod garantovaných LZPS (nedotknutelnost obydlí, listovní tajemství), je vyžadováno předchozí povolení soudce.⁵¹

Použití agenta je prostředek, k jehož použití se policejní orgán uchyluje pouze v krajních případech, kdy nelze kýženého cíle dosáhnout jiným způsobem. Agent bývá využíván během řízení pro zvláště závažný úmyslný trestný čin, pro trestný čin spáchaný ve prospěch zločinného spolčení nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Jedná se o velice diskutovaný institut vzbuzující především u veřejnosti značné pochyby. Je třeba podotknout, že aktuální státní zřízení neumožňuje z legálního hlediska jakoukoli policejní provokaci, nicméně mezi ní a chováním agenta v souladu s právními předpisy může být velice tenká hranice. Agentem může být příslušník Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů. Trestní řád umožňuje vytvořit agentovi falešnou identitu, aby došlo k ochraně jeho osobnosti.⁵²

3.3. Institucionální nástroje České republiky

Potírání organizovaného zločinu je velice náročnou záležitostí a bezpečnostní složky boj proti němu považují za jeden ze svých prioritních úkolů. Pro odhalování tohoto typu trestné činnosti má Česká republika několik vlastních subjektů operujících na území našeho státu; zde uvádím několik hlavních.

⁵¹ § 158d zákona č. 141/2009 Sb., *trestní řád* v posledním znění

SATKOVÁ, Gabriela. *Možnosti využití operativně pátracích prostředků při odhalování kyberkriminality*. Brno, 2020. Bakalářská práce. Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut – AMBIS, Bezpečnostní management v regionech. Vedoucí práce: JUDr. Jan Kolouch, Ph.D.

⁵² § 158e zákona č. 141/1961 Sb., *trestní řád* v posledním znění

BUDKA, Ivan. *Vybrané kapitoly z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002

Generálním orgánem boje s organizovaným zločinem je **Ministerstvo vnitra České republiky**. Na základě zákona č. 2/1969 Sb., kompetenční zákon, je mu mimo jiné svěřen úkol zajištění ochrany obyvatelstva. Organizovaný zločin je vedle terorismu, extremismu, korupce, kybernetických hrozeb a bezpečnosti civilního letectví uveden na webových stránkách MV ČR jako jedna z bezpečnostních hrozeb.⁵³ Ministerstvo pravidelně vydává Konceptci boje proti organizovanému zločinu (aktuální je sestavena na období let 2018-2023, první Konceptce byla schválena v roce 1996). Konceptce si klade za cíl efektivní využívání již dostupných prostředků a odstranění překážek, které stojí v cestě jejich aplikaci. Obsahem dokumentu je analýza aktuální situace na našem území, ze které poté vychází návrhy a opatření pro vylepšení podmínek pro prevenci a postih organizované kriminality. Dále jsou publikovány strategické dokumenty pro jednotlivé oblasti (například Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v ČR).

Neopomenutelnými subjekty jsou ozbrojené bezpečnostní sbory (sem patří Policie, Vězeňská služba a Celní správa České republiky). Hlavní roli zde hraje **PČR**, jejíž činnost upravuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Policejními útvary vystupujícími v boji s organizovaným zločinem jsou Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování (NCOZ) a dále Národní protidrogová centrála SKPV. **NCOZ** soustředí svou činnost do pěti hlavních oblastí: organizovaný zločin, závažná hospodářská trestná činnost a korupce, kybernetická kriminalita, terorismus, extremismus. Působí jako úřad zajišťující výnosy z trestné činnosti. Hlavní sídlo útvaru se nachází v Praze, v České republice funguje ještě 7 expozitur. Od svého vzniku v roce 2016 vydává výroční zprávy o situaci za uplynulé období.⁵⁴

Zpravodajské služby jsou instituce, které se zabývají informacemi důležitými pro bezpečnost a ochranu státu. Klíčovým právním předpisem je zde zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky.

⁵³ Mvcr.cz: *Bezpečnostní hrozby*. [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

⁵⁴ Policie.cz: *Národní centrála proti organizovanému zločinu SPKV*. [online]. [cit. 3. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skpvc.aspx>

„Zpravodajské služby jsou státní orgány pro získávání, shromažďování a vyhodnocování informací (dále jen "zabezpečování informací") důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu České republiky.“⁵⁵ Naše země aktuálně disponuje třemi zpravodajskými službami – Bezpečnostní informační službou (BIS), Úřadem pro zahraniční styky a informace (ÚZSI) a Vojenským zpravodajstvím. **BIS** je zřízena na základě zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě. Působí pouze vnitrostátně. Její činnost spočívá ve zjišťování záměrů na ohrožení státu, jeho demokratických principů. Zabývá se informacemi o hrozbách terorismu, činnostech ohrožujících utajované informace. **ÚZSI** se naopak zabývá sběrem informací ze zahraničí, které jsou relevantní v oblasti bezpečnosti České republiky. **Vojenské zpravodajství** je součástí Ministerstva obrany ČR a představuje ozbrojenou zpravodajskou službu. Jeho činnost je rozvědná a kontrarozvědná zároveň. Zpravodajské služby každoročně publikují výroční zprávy o své činnosti. Podstatou těchto dokumentů je informovat občany o aktivitě služeb a upozorňovat na rizika hrozící našemu státu.

3.4. Mezinárodní spolupráce

V reakci na internacionalizaci organizovaného zločinu je pro zvýšení úspěšnosti boje s ním nutné, aby i potírání takové kriminality probíhalo na mezinárodní úrovni, protože z logiky věci vyplývá, že žádný ze států se v této problematice nemůže spoléhat sám na sebe.

V roce 2000 byla schválena **Úmluva Organizace spojených národů proti mezinárodnímu organizovanému zločinu**. Česká republika ji podepsala v prosinci téhož roku v Palermu a dokument je na našem území platný od října 2013. Signatářské státy mají povinnost se obsahem Úmluvy řídit a přijmout nezbytná opatření ke splnění závazků z ní plynoucích.

Česká republika je jakožto členský stát Evropské unie zapojena do spolupráce také na této úrovni. Přibližně 70 % případů evidovaných

⁵⁵ Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky v posledním znění

zločineckých skupin je aktivních v minimálně třech státech EU – zde se opět potvrzuje přeshraniční dosah tohoto fenoménu.⁵⁶ Jako nejdůležitější orgán EU funguje **Europol**, zakotvený v článku K.1 odst. 9 Maastrichtské smlouvy: „*police cooperation for the purposes of preventing and combatting terrorism, unlawful drug trafficking and other serious forms of international crime, including if necessary certain aspects of customs cooperation, in connection with the organization of a Union-wide system for exchanging information within a European Police Office (Europol)*.”⁵⁷ – jedná se o policejní orgán zřízený k účelu prevence a potírání různých forem organizovaného zločinu s využitím mezinárodní spolupráce. Každý z 27 členských států EU má na svém území svou jednotku; mezi nimi poté fungují evropsští styční úředníci. Sídlo Europolu se nachází v Haagu. Každoročně vydává hodnocení a analýzy – dokumenty SOCTA, v nichž se můžeme dočíst o nových hrozbách a strukturách organizovaného zločinu.

Interpol (*International Criminal Police Organization*) je mezinárodní organizace, která v současné době sdružuje 195 členských států. Prostřednictvím Interpolu spolupracují policejní orgány napříč zeměmi; sdílí mezi sebou data o trestných činech a jejich pachatelích, zároveň si vzájemně poskytují pomoc prostřednictvím komunikační sítě I-24/7.⁵⁸

Nejlepším partnerem pro spolupráci je v dlouhodobém měřítku Slovensko z důvodu podobnosti jazyka, podobné legislativy a uspořádání státních orgánů. Pozitivně ale můžeme v ohledu kooperace ohodnotit všechny sousední státy České republiky. V rámci Evropy je samozřejmě snazší navázat kontakt s členskými státy EU, horší úroveň spolupráce představují především jihoevropské země. Mimo náš kontinent Česká republika pracuje úspěšně v součinnosti s USA, a to především v drogové oblasti skrz DEA.⁵⁹

⁵⁶ Euroskop.cz. *Boj proti organizované trestné činnosti*. [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2021/08/31/boj-proti-organizovane-trestne-cinnosti/>

⁵⁷ Eur-lex.europa.eu: *Treaty on European Union*. [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>

⁵⁸ Interpol.int.: *What is INTERPOL?* [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL>

⁵⁹ *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*. Ministerstvo vnitra ČR, 2018. [online]. [cit. 28. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-do-roku-2023.aspx>

4. STAV A VÝVOJ ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY NA NAŠEM ÚZEMÍ

4.1. Historie organizovaného zločinu

Pro začátek je potřeba uvést, že organizovaný zločin ve světě rozhodně není žádným novým úkazem, a jeho historie naopak sahá do daleké minulosti. Za kolébku tradičního organizovaného zločinu můžeme považovat Čínu, kde se počátky tajných společenství páchajících trestnou činností objevily již ve 3. století před naším letopočtem za vlády dynastie Han. Číňané se nemohli vládnoucí vrstvě postavit, a tak museli volit nelegální prostředky odporu ve formě tajných uskupení. Čínské triády představují obvyklé zločinecké gangy, stejně jako v Japonsku Yakuza, nebo v Itálii Mafie (pojem *mafie* bývá mnohdy užíván jako označení organizovaných zločineckých skupin obecně).⁶⁰ Dvořák vymezuje následující příčiny vzniku:

- nestabilita a bída ve společnosti, velké pohyby v ní (války, migrace, povstání)
- přítomnost etnických menšin v cizím prostředí
- tajné spolky bojující proti nadvládě
- ochrana zločinců za protislужby
- vhodná situace pro rozvoj zločinu
- společenská tolerance a akceptace zločineckých aktivit⁶¹

Co se týče situace na našem území, Česká republika nikdy nepředstavovala typickou zemi, kde by se organizovanému zločinu výrazněji dařilo; na rozdíl od již zmiňovaných států u nás žádný tradiční organizovaný zločin neexistuje a ve světě se „neproslavil“ tolik jako jeho zahraniční

⁶⁰ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy*. 1. vyd. Praha: EURONION Praha, s. r. o., 2003. ISBN 80-7317-026-4

⁶¹ DVOŘÁK, Vratislav a Martin KLOUBEK. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2011, s. 36. ISBN 978-80-7251-2

představitelé. Do roku 1989 nebyl vnímán jako hrozba pro náš stát. V Československu komunistický režim činnost zločineckých skupin významně znesnadňoval. Represivní složky fungovaly v mnohem větší míře, než je tomu nyní, trestná činnost tedy byla velice riskantní a většinou se skutečně nevyplácela – nutno připomenout, že v Československu byl uzákoněn trest smrti – v letech 1918-1989 takto přišlo o život více než 1 200 odsouzených; do tohoto počtu nejsou zahrnuty popravy provedené během nacistické okupace⁶². Ke zrušení absolutního trestu došlo v České a Slovenské federativní republice až 1. července 1990 přijetím zákona č. 175/1990 Sb.

Komunistická ideologie je založena na myšlence silného státu. To se promítalo i do struktury tehdejších zákonů a trestních sazeb za trestné činy. Pro zajímavost bych ráda mírně odbočila od tématu a uvedla, že v trestním zákoníku z roku 1961 se trestné činy proti republice nacházely hned v první hlavě, což je pozoruhodný kontrast s aktuálním zákonem, kde jsou v první hlavě obsaženy trestné činy proti životu a zdraví. Z toho vyplývá, že ochrana celé společnosti byla tehdy klíčová. Obyvatelstvo bylo v minulém století prakticky odříznuto od zbytku světa, především tedy od západních států. Vycestování za hranice komplikovaly uzavřené hranice a nutnost víz pro jejich překročení. Již zmiňovaný trestní zákon č. 140/1961 Sb. ukládal trest odnětí svobody za nedovolené opuštění republiky na půl roku až pět let. Z toho jednoznačně vyplývá, že zapojit se do mezinárodních zločineckých organizací bylo pro Čechoslováky jednak nesnadné, jednak můžeme říct, že i více nebezpečné než v dnešní době.

Za zárodek pozdějšího vzestupu organizovaného zločinu u nás můžeme považovat 80. léta 20. století. Je jasné, že nebylo možné Československo oddělit od zbytku světa, takže se k lidem dostávaly informace o trendech ze zahraničí. Stát již dlouhodobě nezvládal plnit potřeby svých občanů: centrální plánování příliš nefungovalo a poptávka výrazně převyšovala nabídku na trhu. Kromě klasického spotřebního zboží ale obyvatelé toužili také po luxusních položkách ze západních států (po modernější elektronice, kvalitnějším

⁶² LIŠKA, Otakar a kol. *Vykonané tresty smrti Československo 1918-1989*. [online]. [cit. 19. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/sesit-02-prvni-vydani-pdf.aspx>

a atraktivnějším oblečení, zájem byl také o zahraniční měnu). Takové komodity však nešlo získat legálně. Společností rezonovalo heslo „Kdo nekrade, okrádá svoji rodinu.“ Lidé, kterým nedělalo potíží pohybovat se v nelegální ekonomice, se v důsledku toho chopili příležitosti: začal se rozvíjet černý trh a objevovalo se stále více pašeráků a veksláků. Jejich existence byla víceméně tolerována, protože zboží kupovali i představitelé komunistické strany. Tento způsob „kšeftování“ zahrnoval hned několik druhů zboží: zakázané (drogy); zakázané režimem, ale na západě běžné (hudba a knihy zakázaných autorů); legální, ale nedostatkové zboží. V ČSSR se stali veksláci „*hlavní zárodečnou vrstvou českého organizovaného zločinu, přičemž jiná skutečně kriminální struktura zde neexistovala.*“⁶³

4.2. Devadesátá léta 20. století

Toto historické období dějin našeho státu si veřejnost spojuje se vzestupem zločinu a zároveň s dobou, kdy si veřejnost začala více uvědomovat jeho existenci a nebezpečí. Rok 1989 přinesl v Československu, o 4 roky později již České republice, spoustu změn. Konec socialismu v zemi znamenal obecné uvolnění poměrů ve společnosti. Nový režim nabízel spoustu dosud neznámých možností pro organizované kriminální skupiny. Novinky přišly nejen ve státním zřízení, ale například i v podobě ekonomických a justičních reforem. Železná opona, doposud kopírující západní hranici Československa od roku 1945, po necelém půlstoletí padla. Nahradila ji svoboda a občané se mohli volně pohybovat, dokonce jim bylo dovoleno zamířit i do okolních států. Nešlo samozřejmě jen o občany; kromě lidí se začalo přesouvat i zboží. Důkladné pohraniční kontroly byly zrušeny. Z centrálně plánované ekonomiky se přešlo na tržní hospodářství. Tyto body se staly pro organizovaný zločin jedněmi ze zlomových a nelegální „podnikatelé“ začali novou situaci využívat ve svůj prospěch. Díky globalizaci se stala spolupráce mezi zločineckými skupinami mnohem snazší, než tomu bylo dříve. Tím, že se do té doby téměř

⁶³ ŠMÍD, Tomáš a KUPKA, Petr. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011, s. 96. ISBN 978-210-5618-3.

neprostupné hranice otevřely světu, se transport i komunikace mezi gangy rázem zjednodušily. Čechoslováci se začali připojovat k organizovaným zločineckým skupinám a jejich aktivitám, a zároveň se na našem území zvýšil výskyt nelegálních imigrantů – někteří se do trestné činnosti rovněž zapojili. Proudily sem především zločinecké skupiny postsovětského charakteru – zástupci organizované kriminality z bývalého Sovětského svazu. V Praze působil mimo jiné Semjon Mogilevič, zločinec původem z Kyjeva, po kterém v současnosti pátrá i FBI. Je ale důležité zmínit, že do kriminálních aktivit se začátkem devadesátých let někdy zapojovali takoví občané, kteří se pouze nechali strhnout tehdejším společenským klimatem a příležitostmi, a po provedených jednorázových akcích nebo po nějakém čase, kdy už se demokracie v zemi stihla relativně usadit, se vrátili k řádnému způsobu života.⁶⁴

Československo se jakožto stát ležící prakticky uprostřed Evropy stalo tranzitní zemí, takzvanou křižovatkou mezinárodního obchodu: legálního i nezákonného. Výrazně se zvýšila především drogová kriminalita, ale také pašování zbraní, obchodování s lidmi a korupce. Nová situace představovala velký šok rovněž pro policejní orgány, které najednou neměly dostatek prostředků a kompetencí k boji s novou rozšířenou formou zločinu. Jako významný impuls k uvědomění nebezpečí organizovaného zločinu pro české státní orgány i občany našeho státu můžeme označit Světovou meziministerskou konferenci o organizovaném mezinárodním zločinu v Neapoli z roku 1994. Účastníci zasedání se v Itálii shodli, že jsou hluboce přesvědčeni o dramatickém vzestupu organizovaného zločinu během posledního desetiletí a o jeho celosvětovém dosahu, což představuje ohrožení vnitřní bezpečnosti a stability suverénních států. Došlo k přijetí Neapolské politické deklarace a Globálního akčního plánu proti organizovanému mezinárodnímu zločinu. V dokumentech je zároveň uvedeno, že je zde naléhavá potřeba efektivnějších

⁶⁴ ŠMÍD, Tomáš a KUPKA, Petr. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-210-5618-3

KLÍMA, Josef. *Zločin jak ho pamatuju*. 1. vyd. Zvole u Prahy: Andrej Šťastný, 2021. ISBN 978-80-86739-72-4.

nástrojů pro prevenci a pro potírání organizovaného zločinu.⁶⁵ Tento rok a události považuje Miroslav Scheinost za „začátek vážné diskuse o nebezpečí organizovaného zločinu a o možnostech boje s ním.“⁶⁶

Trestná činnost neustále stoupala a objasněnost případů naopak klesala. Strach dopouštět se protiprávního jednání jako by zmizel společně s odchodem minulého režimu. V reakci na prudký nápad trestné činnosti proběhly v České republice novelizace zákonů: například se navýšily tresty za činy spáchané v organizované skupině a zformulovaly se nové skutkové podstaty (kuplířství, obchodování s dětmi). Zároveň byly do právního systému začleněny nové instituty jako účinná lítost, beztrestnost agenta nebo předstíraný převod věci.⁶⁷ V roce 1995 přijala Česká republika zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, a v rámci Kriminální policie byl zřízen Útvar pro odhalování organizovaného zločinu (dnes již neexistuje, v roce 2016 došlo k jeho sloučení s Útvarem odhalování korupce a finanční kriminality, čímž vznikla Národní centrála proti organizovanému zločinu). O rok později, roku 1996, vláda schválila první koncepci boje s organizovaným zločinem. Započal rozvoj spolupráce na mezinárodní úrovni.

S devadesátými léty jsou spojovaná jména nejznámějších českých zločinců, například s Ivanem Jonákem, majitelem legendárního Discolandu Sylvia. Diskotéky obecně představovaly pro zločince vhodné prostředí k setkávání a „kšeftování“, protože zde snadno splynuli s davem. Právě Discoland byl místem, kde se výrazně projevoval příliv drog do Česka; „místem, kde se daly bez problémů sehnat a bez rizika užívat.“⁶⁸ Z Discolandu „povstala“ další výrazná osobnost českého podsvětí 90. let, David Berdych, známý pro svou účast v takzvaném *Berdychově gangu* – zločinecké síti, o jejíž vznik a fungování se společně s běžnými zločinci zasloužili policisté ve službě.

⁶⁵ United Nations Digital Library. *Naples Political Declaration and Global Action Plan against Organized Transnational Crime: resolution*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/172274>

⁶⁶ BUDKA, Ivan et al. *Organizovaná kriminalita II*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. s. 30

⁶⁷ BUDKA, Ivan et al. *Organizovaná kriminalita II*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006.

⁶⁸ KLÍMA, Josef. *Zločin jak ho pamatují*. 1. vyd. Zvole u Prahy: Andrej Šťastný, 2021, s. 19. ISBN 978-80-86739-72-4.

4.3. Stav a trendy současného organizovaného zločinu

Česká republika nijak nevybočuje ze světového průměru a současný stav a trendy v oblasti organizovaného zločinu se tedy žádným výrazným způsobem neliší od toho celosvětového. Nahlédneme-li do Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023, zjistíme, že Ministerstvo vnitra České republiky spatřuje v této oblasti následující trendy: moderní organizovaná kriminalita se přesouvá do kyberprostoru; prostřednictvím internetu a šifrovaných nástrojů probíhá i komunikace mezi členy skupin. Samozřejmě však stále existuje i klasická forma organizovaného zločinu, jako je převaděčství a nejen s ním spojené padělání dokladů, nebo pašování drog a zbraní. Je ale logické, že s vývojem společnosti se vyvíjí i zločin. Proto musí pachatelé následovat dobu, aby si zjednodušili svou činnost, a zároveň znesnadnili orgánům činných v trestném řízení dopadení. Uzavřené hierarchické skupiny jsou nahrazovány volnějším zločineckými sítěmi a členové mívají v „záloze“ osoby, kterými případně nahrazují dopadené osoby ze svých řad.⁶⁹

Data a čísla, která máme v současné době k dispozici, je třeba brát s rezervou a dostupné údaje nepovažovat za stoprocentní, pouze za přibližné. Trestné činy páchané organizovanými zločineckými skupinami jsou totiž stále vysoce latentní a nedaří se je rychle odhalovat. V posledních desetiletích sice docházelo k velkému množství legislativních, justičních i dalších změn, jež policejním orgánům jejich činnost velice usnadnily, rozhodně ale nemůžeme říci, že boj s organizovanou kriminalitou se díky nim daří vyhrávat. Tabulka zobrazuje data o známých trestných činech účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 trestního zákoníku za předchozích pět let – jak můžeme vidět, čísla nejsou vysoká, a dokážeme si určitě představit, že ve skutečnosti by jistě mělo být odsouzeno mnohem více osob. Skutečné počty organizovaných zločinců je nesmírně náročné, dalo by se říci až nemožné odhadnout.

⁶⁹ Usnesení Vlády ČR č. 325 ze dne 23. května 2018 o Koncepti boje proti organizovanému zločinu do roku 2023

	rok				
	2017	2018	2019	2020	2021
registrováno	5	9	24	18	22
objasněno	4	6	14	14	11
objasněno v %	80	66,7	58,3	77,8	50

Již zmiňovaná globalizace podmínky fungování zločineckých organizací i nadále zjednodušuje ať už kvůli snadnější distribuci zboží, nebo kvůli přílivu přistěhovalých osob – ty se buď stávají spotřebiteli věcí a služeb, které zločinci nabízí (v případě obchodu s lidmi se zboží stává přímo z nich), anebo se do organizované kriminality zapojují přímo jako členové zločineckých skupin – princip internacionalizace trestné činnosti je stále stejný, pouze se vlivem moderních technologií a přístupnosti dopravních prostředků zrychluje, tudíž u nás zahraniční skupiny organizovaného zločinu samozřejmě fungují i dnes. Operace v Česku jim přináší hned několik výhod: nakupují levněji zboží ve státech, odkud pochází, legalizují ve své domovině zisk z trestné činnosti a zároveň většinou navazují úzkou spolupráci s českými zločinci bez ohledu na jazykovou bariéru, což jim umožňuje proniknout do české státní i veřejné správy.⁷⁰ Zahraniční spolupráce je samozřejmě výhodná i pro české organizované skupiny, především kvůli komplikování vyšetřování. Z etnických menšin jsou v českém prostředí nadále nejaktivnější především východní národnosti z postsovětských států, které mezi sebou bez ohledu na zemi svého původu komunikují hlavně v ruském jazyce. V posledních letech do Česka pronikají i čínské struktury, dlouhodobě u nás operují také balkánské organizované skupiny – Srbové, Chorvati, Albánci. V důsledku několika migračních vln z Vietnamu evidujeme trestnou činnost tamní menšiny, která se v České republice usadila, a zaměřuje se většinou na obchod

⁷⁰ Mvcr.cz: *Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2020*. [online]. [cit. 11. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-verejneho-poradku-a-vnitri-bezpecnosti-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2020.aspx>

s drogami, prodej padělaného zboží či daňové podvody a legalizaci výnosů z trestné činnosti. Vietnamci jsou dlouhodobě nejstíhanějšími cizinci za drogovou kriminalitu a mají podíl na nechvalném prvenství Česka v Evropě v souvislosti s pervitinem: podle zjištění ve zprávě Evropského parlamentu se v obchodu s pervitinem na našem území angažují minimálně od roku 2011. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost navíc zjistilo, že v roce 2008 se 457 výroben pervitinu z celkových 483 zjištěných nacházelo v České republice.⁷¹ Co se týče marihuany, za rok 2020 policejní orgány zjistily v České republice 167 pěstíren a více než 655 000 gramů konopí. Za posledních 10 let byl „nejúrodnějším“ obdobím rok 2017, tehdy bylo zajištěno přes 1 tunu marihuany. I přes velký odbyt na domácím území většina produkce končí v zahraničí (především v sousedních státech).⁷²

V roce 2019 vypukla v Číně epidemie viru covid-19, v březnu 2020 se objevily první případy v České republice. Situace vzniklá vlivem těchto událostí a následná opatření proti šíření viru mimo jiné omezila přeshraniční pohyb a obchod, zároveň také vyvolala i značnou nestabilitu ve společnosti. V destabilizovaných poměrech se zločinu obzvláště daří. Oběti kriminality jsou navíc vlivem nejistot a zmatku ve společnosti ještě více zranitelné a náchylné k zoufalým činům než před vypuknutím pandemie. Co se celkové kriminality týče, počet registrovaných trestných činů má aktuálně v České republice klesající tendenci (v roce 2021 registrováno 153 233 trestných činů, v předchozím roce celkem 165 525, za rok 2019 to bylo 199 221 skutků)⁷³, nicméně je třeba brát v potaz determinanty, které tuto skutečnost ovlivňují. Kromě koronaviru je to například i novelizace trestního zákoníku v říjnu 2020 měnící výši škody nikoli nepatrné z 5 000 Kč na 10 000 Kč. Naproti poklesu celkové kriminality Policie České republiky loni zaznamenala vzrůst škod

⁷¹ Investigace.cz: *Česko-vietnamský pervitin v Evropě stále dominuje*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.investigace.cz/cesko-vietnamsky-pervitin-v-evrope-stale-dominuje/>

⁷² Národní protidrogová centrála SKPV PČR: *Výroční zpráva 2020*. [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky: *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*. [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-do-roku-2023.aspx>

⁷³ Policie.cz: *Statistické přehledy kriminality*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

vzniklých trestnou činností: celkem 21 300 000 000 Kč, což je o více než 20 miliard vyšší číslo než v předchozím roce.⁷⁴

Analýza Europolu popsala schopnost adaptace kriminálních skupin na změny a jejich schopnost na novinky ve společnosti a ekonomice reagovat za jednu z klíčových vlastností subjektů organizovaného zločinu. Europol zároveň spatřuje v ekonomické recesi vyvolané současnou pandemií další faktor, který bude kriminální aktivity v blízké budoucnosti ovlivňovat.⁷⁵ Značná část kriminálních aktivit se rychle přesunula do internetového prostředí, protože do on-line prostoru se přenesl prakticky celý život. Za loňský kalendářní rok (2021) registrovaly policejní orgány 9 518 trestných činů v kyberprostoru, meziročně počet takových skutků vzrostl o 17,9 %. V on-line prostředí nejčastěji dochází k páchání trestných činů podvodu nebo například trestných činů mravnostních.⁷⁶ V této souvislosti určitě stojí za zmínku kyberútoky proti Fakultní brněnské nemocnici a Fakultní nemocnici u svaté Anny v Brně, jejichž informační systémy hackeři nabourali, a značně tak zkomplikovali chod zdravotnických zařízení.⁷⁷ Dále byly zaznamenány například podvodné nabídky zdravotnického materiálu na internetu, po jejichž zaplacení ale zákazníci zboží neobdrželi. Dlouhodobým fenoménem v kyberprostoru je dále například zasílání podvodných e-mailů, v nichž se pachatelé vydávají za vojáky či ztracené příbuzné, a dožadují se finanční podpory od adresátů.

Co se týče situace ohledně koronaviru v oblasti drogové kriminality, došlo zde vlivem omezení zahraničních styků k poklesu nabídky a růstu cen, rovněž se zvýšil prodej omamných látek prostřednictvím internetu, respektive přes Darknet.⁷⁸ Vlivem uzavření nočních podniků na základě vládních nařízení

⁷⁴ Policie.cz: *Vývoj registrované kriminality v roce 2021*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2021.aspx>

⁷⁵ Europol.europa.eu. *EU SOCTA 2021*. [online]. [cit. 15. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2021#downloads>

⁷⁶ Policie.cz: *Vývoj registrované kriminality v roce 2021*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2021.aspx>

⁷⁷ Aktuálně.cz: *Obecné ohrožení, vydírání a škoda 150 milionů*. [online]. [cit. 15. 2. 2022]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/obecne-ohrozeni-vydirani-a-skoda-150-milionu-vysetrovani-kyb/r~6e02e8a881ad11eb89ccac1f6b220ee8/>

⁷⁸ Policie.cz: *Národní protidrogová centrála, Výroční zpráva 2020*. [online]. [cit. 15. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>

se snížila sekundární drogová kriminalita, pokles byl zaznamenán také u majetkové a násilné trestné činnosti, která s užíváním drog rovněž souvisí. Závislost na drogách u jednotlivců nicméně lockdowny a karantény podporovaly; spousta lidí se nedokázala vyrovnat se situací, ztrátou práce a koníčků, nedostatkem sociálního kontaktu, a proto se své vzniklé psychické problémy rozhodla řešit za pomoci návykových látek.

Za uplynulý kalendářní rok se během trestních řízení zajistilo téměř 7 miliard Kč, přičemž činnost Národní centrály proti organizovanému zločinu SKPV stojí za 2 miliardami z této částky.⁷⁹

Do budoucna se očekává neustálý nárůst kriminálních aktivit v on-line prostoru a přechod tradiční kriminality do kybernetického prostředí; zároveň je pravděpodobné, že skupiny budou vykazovat vyšší míru profesionality a uskupovat se do spletitějších struktur. V souvislosti s nedávnou ruskou invazí na území Ukrajiny, která započala 24. 2. 2022, je možné očekávat změny v souvislosti s migrací obyvatelstva a celkovým společenským klimatem.

⁷⁹ Policie.cz: *Vývoj registrované kriminality v roce 2021*. [online]. [cit. 15. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2021.aspx>

5. ZÁVĚR

Z výše uvedeného vyplývá, že organizovaný zločin je nepřítelem, kterého je prakticky nemožné porazit. Představuje neutuchající hrozbu, je schopen se dynamicky rozvíjet a reagovat na aktuální světové dění. Od porevolučního období, kdy došlo k jeho největšímu rozvoji, je boj s ním nedílnou součástí činnosti policejních orgánů, a můžeme jej označit za věčný.

Hlavním důvodem vzestupu organizované kriminality je především silné korupční klima v České republice, dále dokáží zločinci obratně využívat, a především společenská atmosféra, která umožnila v 90. letech tehdejším pachatelům dostat se na výsluní. K účinnému boji je potřeba víceúrovňových opatření a mezinárodní spolupráce; postupy při vyšetřování a způsoby postihu je důležité udržovat neustále aktuální v souladu s trendy organizované kriminality. Česká republika k situaci přistupuje zodpovědně a snaží se o její permanentní vylepšování. Pozitivní jsou bezpochyby přijaté změny v zákonech i účast Česka na mezinárodním boji s organizovanou kriminalitou. Vyšetřování a potírání kriminality každopádně musí probíhat v souladu s demokratickými principy našeho státu a v mnoha odvětvích je spekulativní, zda by vůbec bylo možné rozšířit kompetence policejního orgánu či jakkoli dále pozměňovat současná opatření, jelikož přílišné zásahy by se daly napadnout jako neadekvátní a nepřiměřené. Lze říci, že právní úprava je v rámci možností dostačující, ale jsou oblasti, kde by se daly učinit návrhy, které by případně mohly situaci napomoci.

K vytvoření představy o názoru části veřejnosti bylo použito šetření probíhající formou dotazníku vytvořeného přes webový portál survio.com – jde o kvantitativní výzkum. Respondenti byli k jeho vyplnění osloveni prostřednictvím sociálních médií, konkrétně platformy Instagram a Facebook, někteří z nich obdrželi dotazník osobně v tištěné verzi. Celkem se podařilo oslovit 147 respondentů, z nichž 57,1 % tvořily ženy (84 ze vzorku) a 42,9 % muži (63 ze vzorku). Nejčastěji odpovídali lidé v rozmezí 20-30 let věku.

V první otázce bylo zjišťováno, jaká forma organizované kriminality je podle respondentů v České republice tou nejčastější. V tomto případě mohli

respondenti uvést vícero odpovědí najednou. V žebříčku má před ostatními aktivitami velký náskok drogová kriminalita a korupce, což odpovídá reálné situaci. Poměrně široké povědomí mají dotazovaní i o praní špinavých peněz či krádežích motorových vozidel. Překvapivé je, že celkem 17 osob uvedlo, že jedním z nejfrekventovanějších projevů organizovaného zločinu u nás jsou nájemné vraždy (viz Graf 1 - příloha).

Největší podíl tázaných se domnívá, že za existencí organizované kriminality v Česku stojí především korupce – v dotazníku se nejčastěji objevovalo, že zločinci takto pronikají na „vyšší místa“, kde ovlivňují dění ve svůj prospěch. S korupcí částečně souvisí i druhá nejčastěji vybraná příčina: tolerance společensky škodlivého chování, protože korupce je jedním z projevů této skutečnosti. Kdyby společnost korupci nepřehlížela nebo proti ní více zasahovala, nedocházelo by k ní. Internetu je vzestup organizované kriminality přisuzován především kvůli faktu, že se prostřednictvím něj dají snadno sehnat nelegální komodity, a zločinci skrz něj oslovují své potenciální zákazníky, nebo prostřednictvím něj (v tomto případě spíše prostřednictvím Darknetu) komunikují mezi sebou (viz Graf 2 - příloha).

Následující otázka zněla, zda se dotyční cítí ohroženi organizovanou kriminalitou. Zde je výsledek celkem překvapivý, jelikož většina respondentů (67 %) se na své osobě necítí být organizovanou kriminalitou ohrožena. Na druhou stranu tento výsledek může spočívat v nízkém obeznámení veřejnosti s problematikou, či v pouhém faktu, že lidé mají pocit, že se jich nic takového netýká, případně v jejich přesvědčení, že by se do aktivit s organizovaným zločinem nikdy nezapletli (viz Graf 3 - příloha).

V další části mohli respondenti uvádět více jmen či případů spojených s organizovaným zločinem u nás; v grafu je zahrnuto pouze 7 nejčastěji zmiňovaných. Za „popularitou“ většiny z nich může stát především nedávno odvysílaný seriál *Devadesátky*, dále nejružnější podcasty s kriminální tematikou (například *České podsvětí*) a celkově to, že 90. léta jsou v poslední době oblíbeným tématem. Mezi dalšími odpověďmi se objevovala například kauza s LTO, jméno Jiřího Kajínka či Petra Nečase. 10 % dotázaných nedokázalo uvést žádnou postavu českého organizovaného zločinu (viz Graf 4 - příloha).

Poslední dotaz se týkal návrhů na zlepšení současné situace. Na základě získaných odpovědí lze konstatovat, že většina respondentů spatřuje největší nedostatky boje s organizovaným zločinem nedostačující tresty a pravomoci orgánů činných v trestním řízení. Především starší ročníky tázaných vidí řešení v obnovení pravidelných hraničních kontrol. Mezi odpověďmi se několikrát objevil návrh na znovuzavedení trestu smrti; jde ale o velice spekulativní téma. Přestože by nejspíš vědomí, že tato možnost trestu existuje, spoustu potenciálních pachatelů odradilo, podle jiných názorů nemá absolutní trest v demokratickém státě své místo; takového přesvědčení je i autorka práce. Dalším návrhem bylo navýšení platu policistů nebo posilování prevence (viz graf č. 5 - příloha).

V preventivní oblasti by se rozhodně nemělo polevovat v rozšiřování povědomí občanů o nebezpečí organizovaného zločinu formou nejrůznějších školení, seminářů, nebo například prostřednictvím médií. Zároveň je potřeba neustálé vzdělávání příslušníků policejních sborů, aby byly složky schopny reagovat na změny trendů v organizované kriminalitě. S tím souvisí i to, že by stát neměl šetřit na vybavení bezpečnostních složek, aby došlo k alespoň částečnému snížení rozdílů v prostředcích využívaných bezpečnostními sbory a zločinci. V dotazníkovém šetření, které je obsaženo v příloze bakalářské práce, respondenti několikrát uvedli, že bezpečnostní složky nedisponují kompetentními osobami k řádnému vykonávání práce. Otázkou však zůstává, zda by zpřísnění kritérií pro přijetí k PČR nevedlo spíše ke zhoršení situace z důvodu podstavu zaměstnanců. Naopak by se bezpečnostní složky měly zaměřit na motivaci potenciálních uchazečů o práci, aby získaly odborníky například z oblasti kyberkriminality, která, jak již bylo zmiňováno, je na vzestupu, a tento trend jistě potrvá i do budoucna.

Co se týče právní úpravy, problematice by mohlo prospět, kdyby se pro organizovanou kriminalitu vytvořil nový, samostatný právní předpis, jelikož neexistuje žádný jednotný kodex a právní úpravu nacházíme ve velkém množství zákonů na úrovni místní i mezinárodní. Zároveň jsou některé právní předpisy, přestože dochází k jejich novelizacím, již značně zastaralé. Konkrétně například trestní řád, který je platný od roku 1961, kdy na našem území fungovalo socialistické zřízení státu. Velkým nedostatkem, soudě i podle

odpovědí z dotazníku, jsou nízké trestní sazby pro pachatele. Znovuzavedení trestu smrti je ale velice spekulativní. Přestože by nejspíš vědomí, že tato možnost trestu existuje, spoustu potenciálních pachatelů odradilo, podle většiny názorů nemá absolutní trest v demokratickém státě své místo; takového přesvědčení je i autorka práce. Za úvahu například stojí zpřísnění ukládání peněžitého trestu. Současná právní úprava umožňuje maximální výši denní sazby 50 000 Kč, nicméně v souvislosti s obrovskými zisky z trestné činnosti, kterými pachatelé disponují, se může v mnoha případech jednat o částku relativně zanedbatelnou. Zároveň by stálo za zvážení upuštění od některých polehčujících okolností jako prvopachatelství nebo věk blízký věku mladistvých, jednal-li pachatel bez nátlaku. V operativní oblasti je určitě důležité posilovat spolupráci orgánů činných v trestním řízení, případně rozšířit legální možnosti jejich kooperace se zpravodajskými službami za využití jednotného informačního systému.

Je jisté, že uvádět teorii do praxe je, stejně jako v jiných sférách, a nejen v oblasti kriminality, náročné. Je však zapotřebí v boji s organizovaným zločinem nepolevovat a nadále vyvíjet dostatečné úsilí, aby mohla Česká republika být jeho rovnocenným soupeřem.

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ADAMCOVÁ, Eva. *Korupce a organizovaný zločin*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Vysoká škola regionálního rozvoje a bankovní institut AMBIS, a. s. Vedoucí práce Mgr. Aleš Pachmann, Ph.D.
2. BUDKA, Ivan. *Vybrané kapitoly z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002
3. BUDKA, Ivan. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu*. 1. vyd. Blansko: Reprocentrum, a.s., 2017. ISBN 978-80-7338-169-1
4. DVOŘÁK, Vratislav a Martin KLOUBEK. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2011, s. 36. ISBN 978-80-7251-2
5. DVOŘÁK, Vratislav et al. *Výnosy z trestné činnosti*. 1. vyd. Praha: Scientia, spol. s. r. o., 2010. ISBN 978-80-86960-67-8
6. DVOŘÁK, Vratislav a kol. *Hospodářská kriminalita*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000.
7. GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.
8. HRUŠKOVÁ, Hana. *Organizovaná kriminalita v České republice*. Olomouc, 2010. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.
9. KLÍMA, Josef. *Zločin jak ho pamatuju*. 1. vyd. Zvole u Prahy: Andrej Šťastný, 2021. ISBN 978-80-86739-72-4.
10. NĚMEC, M. *Mafie a zločinecké gangy*. 1. vyd. Praha: EURONION Praha, s. r. o., 2003. ISBN 80-7317-026-4
11. NĚMEC, M. *Organizovaný zločin: Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3
12. SATKOVÁ, Gabriela. *Možnosti využití operativně pátracích prostředků při odhalování kyberkriminality*. Brno, 2020. Bakalářská práce. Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut – AMBIS, Bezpečnostní management v regionech. Vedoucí práce: JUDr. Jan Kolouch, Ph.D.

13. ŠMÍD, Tomáš a KUPKA, Petr. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-210-5618-3
14. TUČEK, Jan. *Šedá a černá ekonomika a její ekonomické implikace*. Brno, 2006. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Veronika Bachanová

Zákonná úprava

1. zákon č. 141/1961 Sb., *trestní řád*
2. zákon č. 153/1994 Sb., *o zpravodajských službách České republiky*
3. zákon č. 253/2008 Sb., *o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu*
4. zákon č. 273/2008 Sb., *o Policii České republiky*
5. zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*

Internetové zdroje

1. Cnb.cz: *Co je to praní peněz*. [online]. [cit. 10. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Co-to-je-prani-penez/
2. Czechwealth.cz: *Šedá ekonomika*. [online]. [cit. 8. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.czechwealth.cz/slovník-pojmu/seda-ekonomika>
3. Epravo.cz: *Organizovaná skupina*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/organizovana-skupina-105216.html>
4. Eur-lex.europa.eu: *Threaty on European Union*. [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>
5. Europol.europa.eu: *Economic crime*. [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas/economic-crime>
6. Europol.europa.eu: *Money Laundering*. [online]. [cit. 10. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas/economic-crime/money-laundering>

7. Euroskop.cz: *Boj proti organizované trestné činnosti*. [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2021/08/31/boj-proti-organizovane-trestne-cinnosti/>
8. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost: *Evropská zpráva o drogách 2020* [online]. [cit. 15. 2. 2022]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2020. ISBN 978-92-9497-544-7. Dostupné z: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13236/TDAT20001ENN_web.pdf
9. FBI.gov: *Transnational Organized Crime*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.fbi.gov/investigate/organized-crime>
10. Interpol.int.: *What is INTERPOL?* [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL>
11. Investigace.cz: *Česko-vietnamský pervitin v Evropě stále dominuje*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.investigace.cz/cesko-vietnamsky-pervitin-v-evrope-stale-dominuje/>
12. LIŠKA, Otakar a kol. *Vykonané tresty smrti Československo 1918-1989*. [online]. [cit. 19. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/sesit-02-prvni-vydani-pdf.aspx>
13. Ministerstvo vnitra České republiky: *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*. [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-do-roku-2023.aspx>
14. Mvcr.cz: *Bezpečnostní hrozby* [online]. [cit. 7. 2. 2022]. dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
15. Mvcr.cz: *Bezpečnostní hrozby*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
16. mvcr.cz: *Obchodování s lidmi*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/o-nas-prevence-kriminality-obchodovani-s-lidmi.aspx>
17. Mvcr.cz: *Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2020*. [online]. [cit. 11. 2. 2022]. Dostupné z:

- <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-verejneho-poradku-a-vnitri-bezpecnosti-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2020.aspx>
18. Národní protidrogová centrála SKPV PČR: *Výroční zpráva 2020*. [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>
 19. Ok.cz: *Organizovaný zločin na území České republiky - vývoj, možné kriminogenní faktory, vybrané aktivity a právní nástroje postihu: přehled výsledků výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/iksp2018xii_oz.pdf
 20. Policie.cz: *Národní centrála proti organizovanému zločinu SPKV*. [online]. [cit. 3. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skpvc.aspx>
 21. Policie.cz: *Odbor hospodářské kriminality*. [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uskpvc-ohk-odbor-hospodarske-kriminality.aspx>
 22. Policie.cz: *Vývoj registrované kriminality v roce 2021*. [online]. [cit. 15. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2021.aspx>
 23. Prevencekriminality.cz: *Prevence kriminality*. [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>
 24. sbirka.nsoud.cz: *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.07.1985, sp. zn. 11 To 51/85*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/rozsudek-nejvyssi-soud-ceskeho-soc-rep-ze-dne-18-07-1985-sp-zn-11-to-51-85/>
 25. Statistika kriminality za období 1. 1. – 31. 12. 2020: vraždy. In: *Statistické přehledy kriminality za rok 2020*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>
 26. Statistika kriminality za období 1. 1. – 31. 12. 2021: vraždy. In: *Statistické přehledy kriminality za rok 2021*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>
 27. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022-2027*. [online]. Ministerstvo vnitra, 2021. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z:

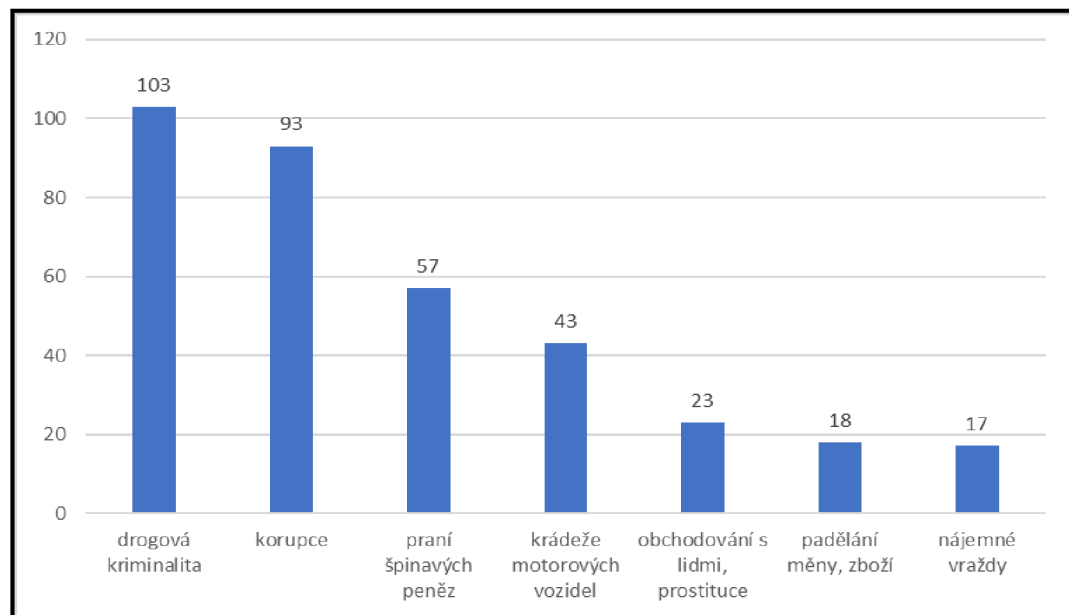
- https://prevencekriminality.cz/wp-content/uploads/2021/10/04__spk-2022-2027_strategicka-cast.pdf
28. Transparency.cz: *Co je to korupce?* [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/co-je-to-korupce/>
 29. Transparency.cz: *Index vnímání korupce 2021*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/publikace-a-analyzy/index-vnimani-korupce-2021-corruption-perceptions-index-cpi/>
 30. United Nations Digital Library. *Naples Political Declaration and Global Action Plan against Organized Transnational Crime: resolution*. [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/172274>
 31. *Výroční zpráva 2020*. [online]. Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV, 2021, s. 25. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>
 32. *Výroční zpráva 2020*. [online]. Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV, 2021. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>
 33. *Zločinné spolčení – právní rámec, definice, postih, pachatelé*. [online]. SCHEINOST, Miroslav a DIBLÍKOVÁ, Simona. Praha, 2009. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zlocinne-spolceni.aspx>
 34. *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2020*. [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/osl-zprava-2020-pdf.aspx>
 35. *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2020*. [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/osl-zprava-2020-pdf.aspx>

7. SEZNAM TABULEK, GRAFŮ

Tabulka 1	15
Tabulka 2	42
Graf 1	56
Graf 2	57
Graf 3	58
Graf 4	59
Graf 5	60

8. PŘÍLOHA – DOTAZNÍK

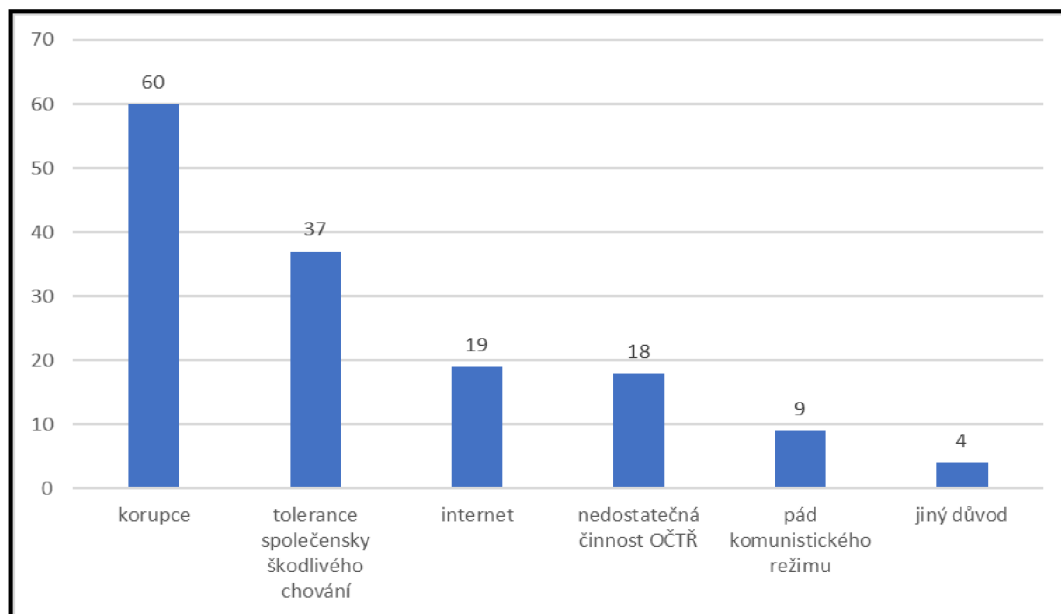
1. Co považujete za nejčastější projevy organizované kriminality u nás?

Graf 1

zdroj: vlastní

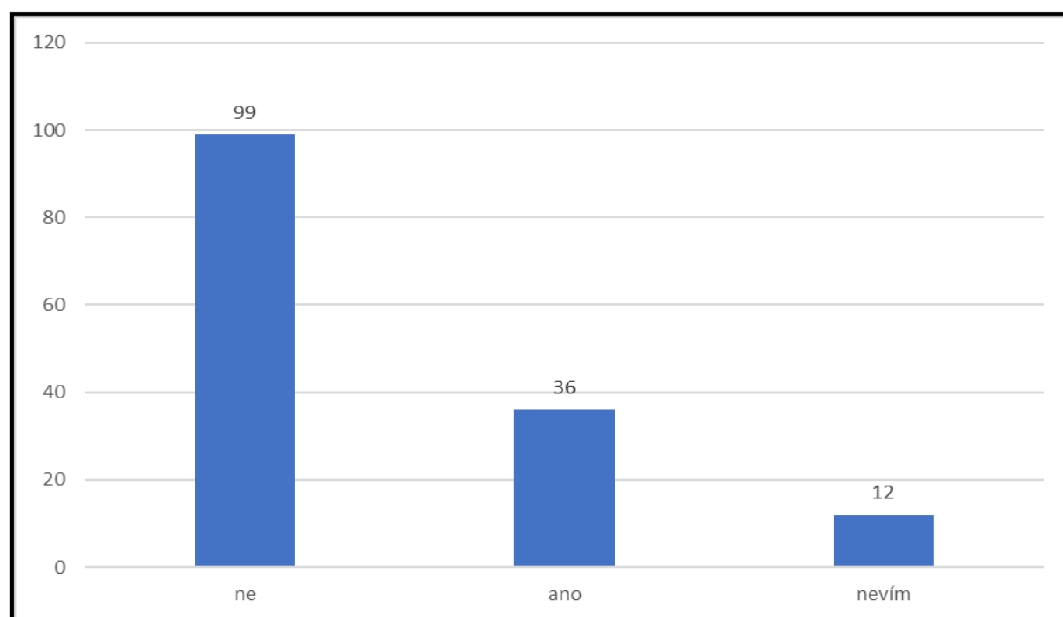
2. Co je hlavním důvodem, proč se organizované kriminalitě v ČR daří?

Graf 2

zdroj: vlastní

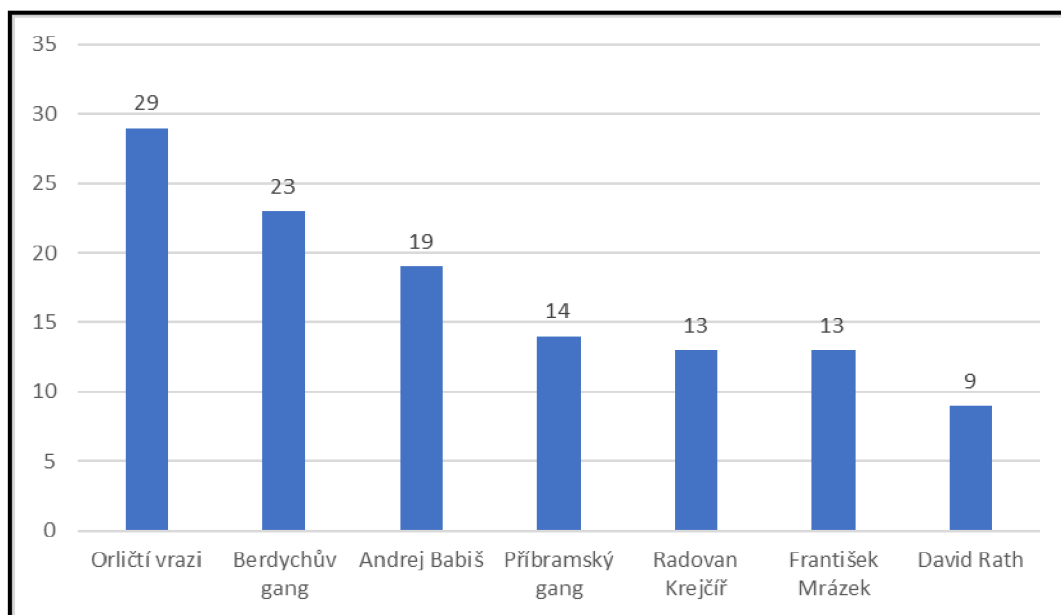
3. Cítíte se jako občan(-ka) ČR organizovanou kriminalitou ohrožen(a)?

Graf 3

zdroj: vlastní

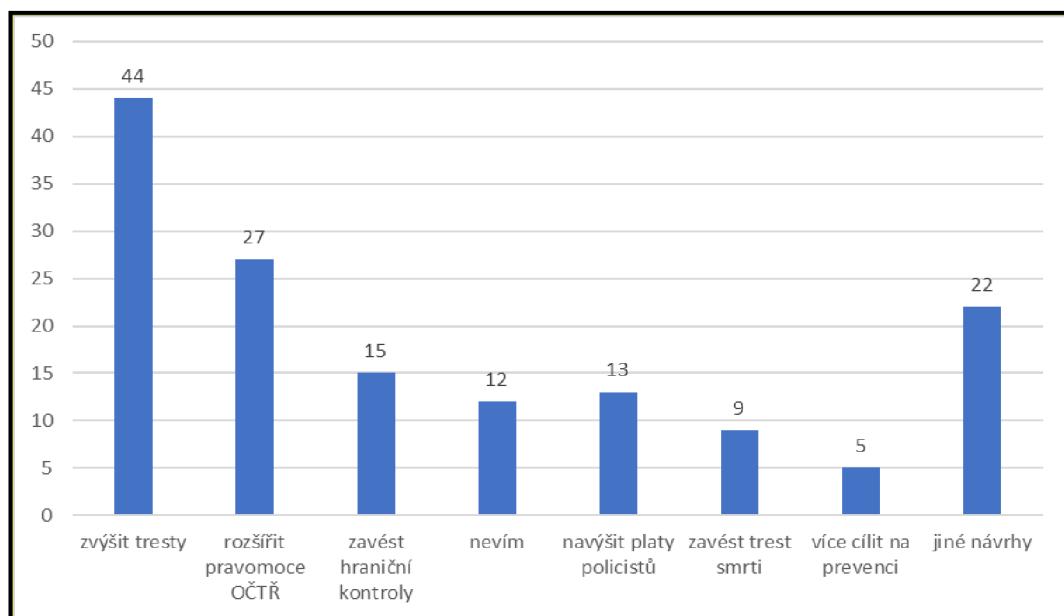
4. Jaké jméno nebo kauzu si nejčastěji spojujete s organizovanou kriminalitou na našem území?

Graf 4

zdroj: vlastní

5. Co by podle Vašeho názoru přispělo k zefektivnění boje s organizovaným zločinem?

Graf 5

zdroj: vlastní